

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

Тетяна КОСОВА

«_____» грудня 2023 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)**

**ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОС « МАГІСТР»**

Тема: «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту формування витрат підприємства»

Виконав: Владислава СІРЕНКО

Керівник: д.е.н., професор Ніна ОВСЮК

Консультанти з окремих розділів пояснювальної записки:

перший розділ - д.е.н., професор Ніна ОВСЮК

другий розділ - д.е.н. професор Ніна ОВСЮК

третій розділ - д.е.н. професор Ніна ОВСЮК

Нормоконтролер: старший викладач Наталія ЗАДЕРАКА

Київ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри

_____ Тетяна КОСОВА
«02» жовтня 2023 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

здобувача вищої освіти Сіренко Владислави Олегівни

1. Тема кваліфікаційної роботи «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту формування витрат підприємства» затверджена наказом ректора від 22.08.2023 № 1445/ст.

2. Термін виконання роботи: з 25.09.2023 р. до 31.12.2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правова база, дані Державної служби статистики, обліково-аналітичної та контрольної системи підприємства, фінансова, податкова, статистична звітність ПрАТ «Зернопродукт МХП»

4. Зміст пояснювальної записки:

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Визначення, оцінювання та класифікація витрат підприємства

1.2. Огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань обліку, аудиту та аналізу формування витрат підприємства

1.3. Організація та задачі обліку, аналізу та аудиту витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП»

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИТРАТ В УМОВАХ ПРАТ «ЗЕРНОПРОДУКТ МХП»

2.1. Документальне оформлення витрат підприємства

2.2. Синтетичний та аналітичний облік витрат підприємства

2.3. Відображення витрат підприємства у фінансовій, податковій і статистичній звітності

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ПРАТ «ЗЕРНОПРОДУКТ МХП»

3.1. Аналіз стану та ефективності управління витратами підприємства

3.2. Аудит витрат підприємства

3.3. Напрями удосконалення обліково-інформаційної системи підприємства за результатами аналізу та аудиту витрат

Висновки до розділу 3

Висновки

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу:

ЛИСТ 1. Визначення, оцінювання та класифікація витрат підприємства. ЛИСТ 2. Огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань обліку, аудиту та аналізу формування витрат підприємства. ЛИСТ 3. Організація та задачі обліку, аналізу та аудиту витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП». ЛИСТ 4. Документальне оформлення витрат підприємства. ЛИСТ 5. Синтетичний та аналітичний облік витрат підприємства. ЛИСТ 6. Відображення витрат підприємства у фінансовій, податковій і статистичній звітності. ЛИСТ 7. Аналіз стану та ефективності управління витратами підприємства. ЛИСТ 8. Аудит витрат підприємства. ЛИСТ 9. Напрями удосконалення обліково-інформаційної системи підприємства за результатами аналізу та аудиту витрат.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Написання першого розділу кваліфікаційної роботи та надання його керівнику	25.09.2023 – 21.10.2023	
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	22.10.2023 – 18.11.2023	
3	Написання та оформлення матеріалів третього розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	19.11.2023 – 13.12.2023	
4	1. Узгодження кваліфікаційної роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормоконтролю та перевірку на академічну доброчесність. 3. Отримання рецензії та відгуку на кваліфікаційну магістерську роботу. 4. Підготовка виступу.	14.12.2023 – 17.12.2023	
5	1. Переплетення кваліфікаційної роботи. 2. Подання кваліфікаційної роботи та супровідних документів секретарю ДЕК	18.12.2023 – 20.12.2023	

7. Консультанти з окремих розділів

РОЗДІЛ	КОНСУЛЬТАНТ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	ПІДПИС, ДАТА	
		ЗАВДАННЯ ВИДАВ	ЗАВДАННЯ ПРИЙНЯВ
РОЗДІЛ 1	д.е.н., професор Ніна ОВСЮК		
РОЗДІЛ 2	д.е.н., професор Ніна ОВСЮК		
РОЗДІЛ 3	д.е.н., професор Ніна ОВСЮК		

8. Дата видачі завдання: «22» вересня 2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Ніна ОВСЮК
(підпис керівника)

Завдання прийняв до виконання _____ Владислава СІРЕНКО
(підпис здобувача)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту формування витрат підприємства»: 109 с., 20 табл., 9 рис., 7 додатків, 60 літературних джерел.

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо організації та методики обліку, аналізу та аудиту витрат підприємства.

Об'єктом дослідження є процес обліку, аналізу та аудиту витрат з урахуванням специфіки діяльності ПрАТ «Зернопродукт МХП».

Предметом дослідження є теоретичні, організаційні та методичні основи обліку, аналізу та аудиту витрат, а також практичний досвід їх реалізації на прикладі конкретного підприємства.

Методи дослідження: систематизація; метод наукової абстракції; метод системного аналізу; метод аналізу динамічних рядів та метод статистичного аналізу; логічний аналіз; метод структурного аналізу.

Результати кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень та в практичній діяльності фахівців-обліковців.

Ключові слова: облік, аналіз, аудит, підприємство, витрати, звітність.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

МФУ – Міністерство фінансів України

МСФЗ – Міжнародні стандарти фінансової звітності

МХП – Миронівський хлібопродукт

НП(С)БО – Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку

ПрАТ – Приватне акціонерне товариство

GAAP – Generally Accepted Accounting Principles

SG&A – General and Administrative Expenses

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА.....	12
1.1.Визначення, оцінювання та класифікація витрат підприємства	12
1.2.Огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань обліку, аудиту та аналізу формування витрат підприємства	23
1.3. Організація та задачі обліку, аналізу та аудиту витрат підприємства.....	29
Висновки до розділу 1	36
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИТРАТ В УМОВАХ ПРАТ «ЗЕРНОПРОДУКТ МХП»	38
2.1.Документальне оформлення витрат підприємства.....	38
2.2.Синтетичний та аналітичний облік витрат підприємства.....	43
2.3.Відображення витрат підприємства у фінансовій, податковій і статистичній звітності.....	51
Висновки до розділу 2	60
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ПРАТ «ЗЕРНОПРОДУКТ МХП».....	64
3.1.Аналіз стану та ефективності управління витратами підприємства.....	64
3.2.Аудит витрат підприємства.....	75
3.3.Напрями удосконалення обліково-інформаційної системи підприємства за результатами аналізу та аудиту витрат	80
Висновки до розділу 3	84
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90
ДОДАТКИ.....	97

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах сучасного бізнесу, що відзначається підвищеною конкурентністю та постійними змінами, забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами стає ключовим завданням керівництва підприємства.

Одним із важливих аспектів цього процесу є облік, аналіз та аудит витрат підприємства. Витрати є необхідною складовою фінансової діяльності підприємства та впливають на його фінансовий стан, конкурентоспроможність та прибутковість.

Дана робота присвячена вивченню теоретичних основ обліку, аналізу та аудиту витрат підприємства на прикладі ПрАТ «Зернопродукт МХП». Робота включає аналіз класифікації витрат, огляд нормативної бази та спеціальної літератури у цій області, а також організацію та завдання обліку, аналізу та аудиту витрат в зазначеному підприємстві.

Теоретичні аспекти ведення бухгалтерського обліку на підприємстві глибоко досліджені в працях вітчизняних та закордонних вчених: Родіна О.В., Ткаченко Н.М., Дідоренко Т.В., Бланк І.О., Фаріон В. Я., Якимович В.В., Турило А. М. та інших. Однак не дивлячись на значну кількість праць з цієї тематики, досі є питання, що знаходяться у дискусійному полі, зокрема, окремі питання що стосуються складу та обліку витрат підприємства.

Таким чином, актуальність означених проблем, їх практичне значення та недостатня розробленість проблематики визначили вибір теми дослідження, обумовили основну мету та завдання роботи.

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо організації та методики обліку, аналізу та аудиту витрат підприємства.

Основними завданнями дослідження є:

- визначення та класифікація витрат;
- аналіз нормативної бази та спеціальної літератури з питань обліку, аналізу та аудиту витрат;

вивчення організації та завдань обліку, аналізу та аудиту витрат на прикладі ПрАТ «Зернопродукт МХП»;

- дослідити процес документування витрат на підприємстві;
- визначити роль синтетичного та аналітичного обліку в системі обліку витрат;
- проаналізувати вимоги до фінансової, податкової та статистичної звітності, які стосуються витрат.
- розглянути методичку аналізу і аудиту витрат підприємства;
- запропонувати напрями удосконалення обліково-інформаційної системи підприємства за результатами аналізу та аудиту витрат.

Об'єктом дослідження є процес обліку, аналізу та аудиту витрат з урахуванням специфіки діяльності ПрАТ «Зернопродукт МХП».

Предметом дослідження є теоретичні, організаційні та методичні основи обліку, аналізу та аудиту витрат, а також практичний досвід їх реалізації на прикладі конкретного підприємства.

Для проведення дослідження в області обліку, аналізу та аудиту витрат на підприємстві ПрАТ «Зернопродукт МХП» використовуються наступні **методи дослідження**: аналіз теоретичних джерел (дослідження ґрунтується на аналізі наукової літератури, нормативних актів та методичних рекомендацій з обліку, аналізу та аудиту витрат), емпіричний метод (дослідження включає аналіз фінансової звітності, бухгалтерської документації та статистичних даних підприємства ПрАТ «Зернопродукт МХП» за період 2020-2022 років), метод порівняльного аналізу (застосовується для порівняння динаміки витрат та фінансових показників підприємства за різні роки), статистичний аналіз

(використовується для виявлення структурних залежностей між різними фінансовими показниками та витратами).

Наукова новизна дослідження полягає в проведеному комплексному аналізі обліку, аналізу та аудиту витрат на ПрАТ «Зернопродукт МХП», та включає:

- урахування практичних аспектів та розробку рекомендацій для оптимізації витрат;
- аналіз фінансових показників та їх взаємозв'язок з витратами;
- опрацювання методів аналізу витрат, які дозволяють виявити резерви їх зниження;
- окреслення методів аудиту витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП» на виробництво та реалізацію, які дозволяють забезпечити достовірність та обґрунтованість облікових даних;
- впровадження методів аудиту витрат, які дозволяють виявити невідповідності облікових даних фактичним витратам;
- рекомендації, щодо удосконалення обліково-інформаційної системи підприємства, на основі проведеного аналізу та аудиту витрат.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти, наукові періодичні видання, монографії, матеріали науково-практичних конференцій, Інтернет-ресурси, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності, дані обліково-інформаційної системи ПрАТ «Зернопродукт МХП»: первинні документи з обліку витрат та собівартості продукції, облікові регістри, фінансова та статистична звітність.

Практичне значення одержаних результатів. Дослідження має важливе практичне значення для підприємства ПрАТ «Зернопродукт МХП» та інших організацій, які займаються виробництвом продукції. Дослідження допоможе підприємству ПрАТ «Зернопродукт МХП» визначити способи

оптимізації витрат і зниження собівартості продукції. Рекомендації, розроблені на основі аналізу, дозволять підприємству підвищити ефективність управління ресурсами та збільшити прибутковість.

Апробація результатів дослідження.

Сіренко В. О., Косова Т. Д., Проблеми підвищення прибутковості та рентабельності аграрних холдингів України. *Фінансові механізми сталого розвитку України в умовах сучасних викликів*: тези доп. V Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених з нагоди 125- річчя НУБіП України, м. Київ, 2 березня 2023 р. С.426-428.

Сіренко В. О., Овсяк Н.В. Бухгалтерський облік витрат на оплату праці в контексті формування собівартості продукції. / Електронний науково-практичний журнал “Інфраструктура ринку” випуск 74, С.144-147. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/74_2023/28.pdf

Структура, зміст та обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Робота містить 108 сторінок друкованого тексту, у тому числі 17 таблиць, 10 рисунків та 7 додатків, основний зміст кваліфікаційної роботи розміщено на 76 сторінках. Список використаних літературних джерел налічує 60 найменувань, який подано на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Визначення, оцінювання та класифікація витрат підприємства

Виробничі витрати, хоча існували в давні часи, начебто з того моменту, коли людина почала створювати речі для задоволення своїх потреб, проте перші цивілізації не обдумували їх природу та не звертали увагу на затрати сировини, часу та праці.

Першим важливим кроком у розвитку виробничих витрат було виникнення подвійного обліку, який був запропонований математиком Лукою Пачолі (1445-1515). Ця ідея призвела до спроб класифікації витрат. Виділялось три групи витрат: стосовно підприємства, товару та господарського процесу, і вже на цей момент поняття виробничих витрат входило в цю класифікацію.

Другим етапом у розвитку виробничих витрат було приходом промислової революції на початку XIX століття. Цей період став ключовим у вивченні та класифікації виробничих витрат. Практично всі навчальні напрямки цього часу були присвячені проблемі класифікації виробничих витрат, їх обліку та розподілу. Тоді вперше виникло розуміння того, що виробничі витрати включають в себе не лише матеріальні витрати та витрати на працю, але також витрати на обладнання та оренду. Саме тоді виник термін "собівартість продукції", який охоплював всі витрати, що були витрачені на виробництво конкурентоспроможного продукту.

Поява додаткових видів витрат виробництва, таких як знос, платежі за оренду, призвело до того, що стало зрозуміло, що не всі витрати повинні бути повністю включені до собівартості продукції [9]. Таким чином, виробничі

витрати, пройшовши всі ці етапи, поступово змінювалися та доповнювалися. Проте витрати на закупівлю сировини, матеріалів, оплату праці та обов'язкові платежі, які залишалися найважливішими на той час, не втрачали своєї ролі в складі виробничих витрат.

Поняття "виробничі витрати" почало формуватися в XVII столітті в розвитку економічних теорій. В творах І. Петті, зокрема у "Трактаті про податки та збори" (1662 р.), це поняття стало чіткіше визначатися, відкриваючи теорію структури витрат виробництва та закон вартості. Жак Тюрго, реформатор феодалізму, у своїх "Роздумах про створення та розподіл багатств" (1776 р.) також розглядав питання вартості, грошей та формування цін. Це дало початок включенню витрат, результатів та інших аспектів до облікових систем того часу та стало основою для досліджень наступників.

Карл Маркс визначав витрати виробництва як реальні витрати виробництва, які склалися з витрат живої та вкладеної в засоби виробництва праці для виробництва продукції. Від погляду капіталіста, це була частина вартості товару, що відшкодовує витрати на матеріали, обладнання і працю, яка відображається в ціні товару. Внаслідок розвитку економічних досліджень, включаючи роботи Ф.Ф. Бутинця та інших учених, витрати виробництва стали розглядатися як сукупність ресурсів, витрачених у процесі виробництва, а також як кошти, які необхідно сплатити за придбані активи [5].

У теоретичному та практичному аспекті економічної діяльності, інтерпретація витрат має різні відтінки. Це впливає з різних підходів до оцінки вартості економічних ресурсів, які використовуються у господарській справі. Поняття "витрати" представляє собою важливу економічну категорію, але їх походження і розвиток слід розглядати в контексті історичних процесів. Витрати з'явилися одночасно з настанням епохи товарного виробництва і розповсюдження товарообігу.

Тому розуміння сутності витрат в різні історичні періоди пов'язане з типом економіки, економічною системою та формою власності на виробничі ресурси. Важливо відзначити, що визначення витрат у контексті економіки відрізняється від їх визначення у бухгалтерському обліку.

У економіці витрати розглядають як "втрату можливості", тобто суму грошей, яку можна було б отримати за найвигіднішим із всіх можливих альтернативних використань ресурсів. З бухгалтерського погляду, витрати визначаються як фактичні витрати ресурсів. Існування різних концепцій щодо суті витрат пов'язане з використанням різних підходів до розуміння економічного і виробничого процесу.

На сьогоднішній день існує багато підходів до класифікації витрат виробництва, але єдиної універсальної класифікації, яка задовольнила б всі інформаційні потреби користувачів, поки що не існує. Такі класифікації продовжують розвиватися і адаптуватися до потреб сучасного господарства. В сучасних умовах конкурентоспроможність підприємств важлива не лише на внутрішньому ринку, але й на міжнародному рівні. Для досягнення конкурентних переваг підприємствам потрібно не лише виробляти високоякісну продукцію, але й ефективно управляти витратами на виробництво[11].

У міжнародній практиці в обліку та звітності витрат існують власні стандарти та підходи, такі як МСФЗ (Міжнародні стандарти фінансової звітності) і GAAP (Generally Accepted Accounting Principles) USA. Ці стандарти регулюють визнання, класифікацію та оцінку витрат на підприємствах у міжнародному масштабі [49].

Така гармонізація стандартів дозволяє більш чітко порівнювати фінансову звітність різних компаній і сприяє збільшенню прозорості та довіри на фінансових ринках. У вітчизняній практиці також важливо враховувати міжнародні стандарти під час обліку та звітності витрат, оскільки це сприяє покращенню ділової репутації та привертає іноземних інвесторів.

Систематичний аналіз і порівняння вимог МСФЗ і GAAP USA з вимогами вітчизняних стандартів (НП(С)БО) допомагає підприємствам удосконалювати свою систему обліку та звітності, що важливо для підвищення їхньої конкурентоспроможності.

При аналізі, помітно наявність вагомих відмінностей між визначенням, класифікацією, оцінкою та визнанням витрат за міжнародними стандартами (МСФЗ та GAAP USA) та вітчизняними стандартами (НП(С)БО). Ці різниці можуть становити значну складність для підприємств, які прагнуть впровадити міжнародні стандарти бухгалтерського обліку [50].

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), Галузеві стандарти обліку фінансової звітності в США (GAAP USA) та Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) представляють різні системи обліку та відображення фінансової інформації. Таким чином, розглянемо порівняльну характеристику витрат за МСФЗ, GAAP USA, НП(С)БО (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика витрат за МСФЗ, GAAP USA, НП(С)БО

Ознака порівняння	МСФЗ	GAAP USA	НП(С)БО
1	2	3	4
Стандарт, який регламентує	Єдиного спеціалізованого стандарту немає	Єдиного спеціалізованого стандарту немає	НП(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та деякі інші
Визначення терміна	Витрати - це зменшення економічних вигід протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку або зменшення активів або збільшення зобов'язань, які ведуть до зменшення капіталу, не зобов'язаних з його розподілом між учасниками акціонерного капіталу	Витрати - це використання або споживання товарів (робіт, послуг) у процесі отримання доходів від систематичної діяльності	Витрати - зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу

Продовження табл.1.1

1	2	3	4
Класифікація та групування витрат	Існування загальноприйнятої практики розмежування в звітності статей витрат, які виникають у процесі звичайної діяльності організації та статтями витрат, які не пов'язані зі звичайною діяльністю	Усі витрати розподіляються на активи й інші витрати (зокрема відкладені), а також збитки	Витрати класифікуються залежно від виду діяльності, від якого вони виникли, по економічних елементах і статтях витрат. А також виділяють прями й непрямі витрати, змінні й постійні, одноелементні та комплексні, поточні витрати, витрати минулих і майбутніх періодів.
Оцінка витрат	Відсутні спеціально викладені в окремому стандарті правила відносно оцінки витрат організації, але в деяких стандартах містяться положення, що визначають оцінку відповідних витрат, що визнаються в Звіті про прибутки і збитки	До всіх видів активів застосовується не єдиний атрибут вимірювання, а різні атрибути, які визначаються FASB у конкретних випадках і затверджуються у відповідних стандартах	Відсутні спеціальні, викладені в окремому стандарті, правила відносно оцінки витрат організації, але існують окремі стандарти, які вказують на деякі особливості оцінки витрат
Визнання витрат	Витрати визнаються на основі безпосереднього зіставлення між понесеними витратами і прибутками по конкретних статтях доходів, що припускає одночасне визнання прибутків і витрат, що виникають безпосередньо і спільно від одних і тих же операцій або інших подій	Витрати і збитки визнаються в звітності в той момент, коли економічні вигоди споживаються для виробництва товарів (робіт, послуг). Споживання може бути визнане безпосередньо або шляхом зіставлення з доходами, визнаними в тому ж періоді	Витрати визнаються у звітності в момент вибуття активу або збільшення зобов'язання, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства, на основі систематичного та раціонального їх розподілу протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди

Джерело: сформовано автором

Таблиця надає порівняльну характеристику витрат за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), GAAP USA (звітність відповідно до стандартів бухгалтерського обліку у США) та Національними стандартами бухгалтерського обліку (НП(С)БО).

Отже, узагальнюючи, таблиця надає інформацію про відмінності в підходах до визначення, класифікації, оцінки та визнання витрат за різними міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

Перехід до міжнародних стандартів вимагає глибоких змін у бухгалтерській системі підприємства та в роботі бухгалтерського персоналу. Це означає не лише адаптацію внутрішньої системи обліку, але і навчання персоналу, внесення змін у програмне забезпечення та інфраструктуру.

Проте перехід до міжнародних стандартів може мати багато переваг, зокрема поліпшити доступ до міжнародного капіталу, збільшити довіру інвесторів, покращити порівнюваність фінансової звітності на міжнародному рівні.

Враховуючи значущість витрат для управління підприємством та прийняття рішень, важливо вдосконалювати методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Це допомагає не лише контролювати витрати, але й оптимізувати їх, знижувати собівартість продукції і підвищувати конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Витрати підприємства класифікують за різними ознаками. Класифікація витрат потрібна для визначення собівартості продукції та відповідно для утворення ціни [19].

Класифікація витрат за економічним змістом дозволяє виділити основні групи витрат, що виникають у процесі діяльності підприємства. Витрати на виробництво включають витрати на сировину, матеріали, заробітну плату,

амортизацію основних засобів і нематеріальних активів, інші витрати, безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції.

Витрати на управління включають витрати на утримання адміністративного апарату, витрати на дослідження і розробки, інші витрати, пов'язані з управлінням підприємством. Витрати на продаж включають витрати на збут продукції, рекламу, маркетинг, інші витрати, пов'язані з реалізацією продукції.

Класифікація витрат за характером зв'язку з обсягом виробництва дозволяє визначити, як витрати змінюються в залежності від зміни обсягу виробництва. Постійні витрати не змінюються в залежності від обсягу виробництва, а змінні витрати змінюються прямо пропорційно зміні обсягу виробництва.

Класифікація витрат за періодом часу, протягом якого вони впливають на фінансові результати, дозволяє розділити витрати на витрати, що впливають на фінансові результати в поточному періоді, і витрати, що впливають на фінансові результати в наступних періодах. Операційні витрати включають витрати, що виникають у процесі звичайної діяльності підприємства. Фінансові витрати включають витрати, пов'язані з фінансуванням діяльності підприємства.

Класифікація витрат за характером віднесення на собівартість продукції дозволяє визначити, які витрати включаються до собівартості продукції, а які не включаються. Прямі витрати включаються до собівартості продукції безпосередньо, а непрямі витрати розподіляються між виробленою продукцією [26].

Вдосконалення методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції дозволяє підприємствам :

– Більш точно визначати собівартість продукції. Це важливо для формування ціни, контролю витрат і прийняття рішень щодо діяльності підприємства.

– Оптимізувати витрати. Це дозволяє підприємству знижувати собівартість продукції і підвищувати конкурентоспроможність на ринку.

Класифікацію витрат за основними ознаками наведено в табл.1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація витрат

Класифікаційні ознаки	Види витрат
За видами діяльності	Витрати операційної діяльності (основної та іншої операційно) Витрати інших видів діяльності
За центрами відповідальності (місцем виникнення витрат)	Витрати виробництва (цехи) Витрати дільниці Витрати технологічного переділу
За видами продукції, робіт, послуг	Витрати на вироби Витрати на групи однорідних виробів Витрати на деталі, вузли Витрати на окремі замовлення, процеси Витрати на валову, товарну, реалізовану продукцію
За економічним змістом	Витрати а економічними елементами Витрати за статтями калькуляції
За відношенням витрат до процесу виробництва	Основні витрати Накладні витрати
За способом включення до собівартості	Прямі витрати Непрямі витрати
По відношенню до обсягу виробництва	Змінні витрати Постійні витрати
За відношенням до собівартості продукції (товарів, робіт та послуг)	Витрати, які включаються до собівартості продукції(робіт, послуг) Витрати періоду
Календарні періоди	Витрати поточного періоду Витрати майбутній періодів
За доцільністю витрачання	Продуктивні Непродуктивні

Джерело: сформовано автором

Так, наведена класифікація витрат грає важливу роль у процесі формування витрат виробництва.

Дослідження облікової сутності витрат пов'язане з визначенням вартості ресурсів, необхідних для здійснення будь-якої діяльності. Оскільки результатом цієї діяльності є створення готового продукту, важливо розглядати сутність собівартості продукції як результату витрат.

Багато науковців розглядають собівартість як частину загальної вартості продукту. Кілька варіантів трактування поняття "собівартість", які можна розглянути більш детально (рис.1.1).

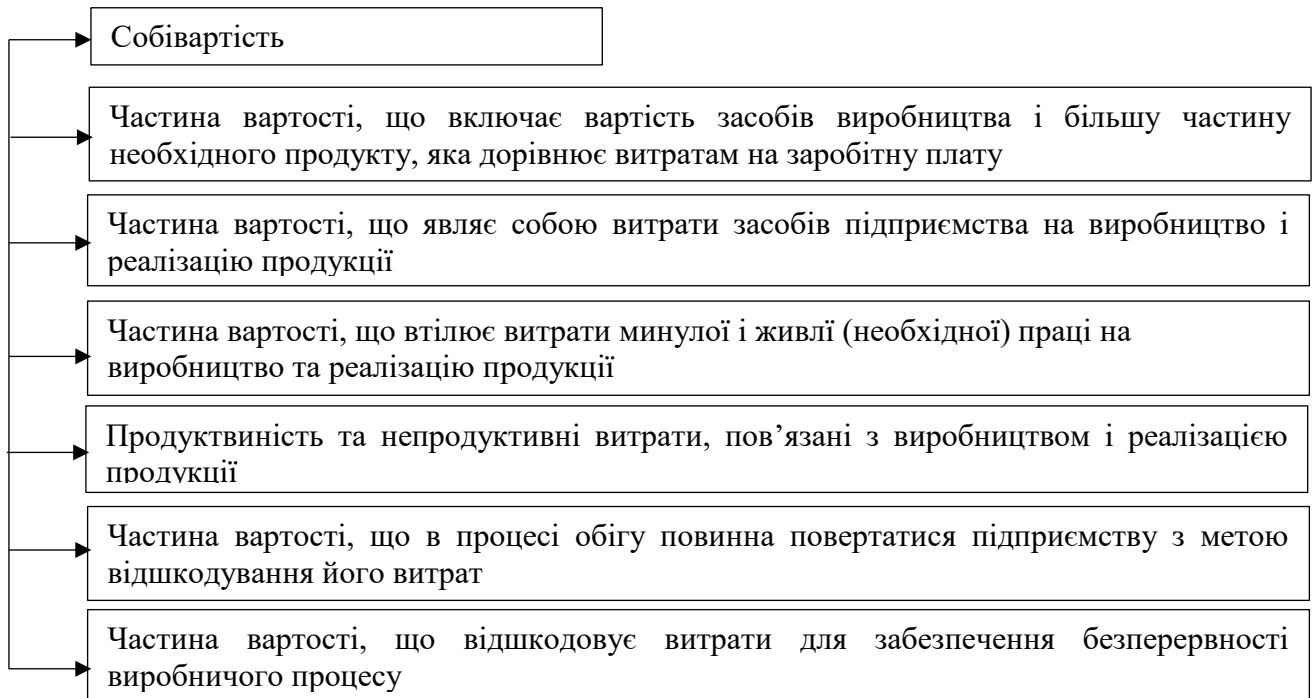

Рис. 1.1. Поняття «собівартість»

Джерело: сформовано автором

Наприклад, Н. Яцишин визначає собівартість як категорію, що включає як продуктивні, так і непродуктивні витрати, обумовлені умовами виробництва [60]. Собівартість як економічна категорія виникла тоді, коли з'явилася потреба в розрахунку витрат на виробництво товару, прибутку або збитку від його реалізації.

Собівартість включає витрати на природні ресурси, сировину, матеріали, паливо, енергію, основні виробничі фонди, нематеріальні активи, спеціалізоване обладнання, інструменти, інвентар, трудові та фінансові ресурси, а також інші витрати, пов'язані з виробництвом і збутом готової продукції, включаючи обов'язкові відрахування, податки і платежі, встановлені державою.

Правильне розуміння економічного змісту собівартості є ключовим при визначенні, які витрати включаються до неї, і які витрати відшкодовуються

іншими джерелами [58]. Це важливо для об'єктивного розрахунку прибутку підприємства. У контексті цього розуміння, собівартість виступає як важливий економічний інструмент для управління фінансами підприємства та оптимізації витрат виробництва.

При обчисленні собівартості продукції важливо визначити склад витрат, оскільки ці витрати визначають те, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси для виробництва товарів чи послуг. Оптимальне управління цими витратами може покращити конкурентоспроможність підприємства та забезпечити його стійкість на ринку. Таким чином, розуміння сутності та правильне визначення собівартості є стратегічно важливими для успішного функціонування підприємства в умовах економічного середовища (рис.1.2).

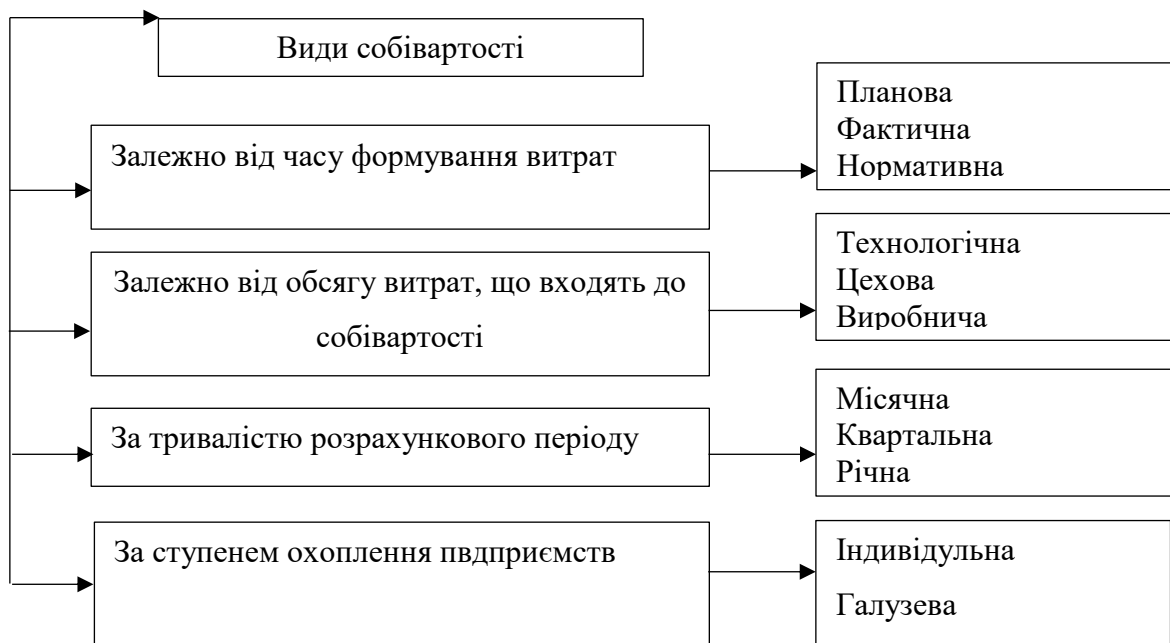

Рис.1.2. Класифікація собівартості

Джерело: сформовано автором

Класифікація собівартості продукції включає різні види витрат, які пов'язані з виробництвом продукції і обслуговуванням виробничого процесу.

Основні компоненти собівартості включають:

- витрати на дослідження ринку та виявлення потреби в продукції;
- витрати на підготовку і освоєння нової продукції;
- витрати на виробництво, які включають витрати на сировину, матеріали, енергію, амортизацію основних виробничих фондів, оплату праці персоналу та інші витрати, пов'язані з виробництвом;
- витрати на обслуговування виробничого процесу та управління ним;
- витрати на збут продукції, які включають в себе пакування, транспортування, рекламу, комісійні витрати тощо;
- витрати на розвідку, використання і охорону природних ресурсів, такі як плата за воду, геологорозвідувальні роботи, плата за деревину, витрати на рекультивацію земель та інші витрати;
- витрати на добір і підготовку кадрів;
- витрати на поточну раціоналізацію виробництва, включаючи вдосконалення технологій, організації виробництва і праці, підвищення якості продукції, за винятком капіталовкладень.

Ця класифікація допомагає підприємствам визначати всі види витрат, які враховуються при розрахунку собівартості продукції, і розкриває різні аспекти економічної діяльності підприємства.

Визначення собівартості може варіюватися залежно від часу і методології розрахунку. Основні види собівартості включають:

- планова собівартість;
- кошторисна собівартість;
- нормативна собівартість;
- кошторисна собівартість.

Кожен з цих видів собівартості має свої особливості і використовується для різних цілей.

Собівартість може бути класифікована залежно від обсягу витрат і тривалості розрахункового періоду. Технологічна собівартість включає витрати,

які пов'язані з технологічним процесом виробництва продукції. Вона охоплює витрати, що безпосередньо пов'язані з конкретною технологією виробництва і виготовленням товарів чи послуг [39].

Виробнича собівартість охоплює всі витрати підприємства, пов'язані з процесом виробництва продукції в цілому. Це включає прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, а також загальновиробничі витрати та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

За тривалістю розрахункового періоду собівартість може бути місячною, квартальною, річною і так далі, залежно від потреб підприємства у внутрішньому обліку і аналізі.

За ступенем охоплення підприємств собівартість поділяється на індивідуальну і середньогалузеву. Індивідуальна собівартість відображає витрати на виробництво продукції конкретного підприємства, тоді як середньогалузева собівартість відображає витрати на виробництво однотипної продукції в середньому по галузі чи галузеві [48].

Отже, витрати виробництва є сукупністю ресурсів і суспільної праці, витрачених на створення продукції (робіт, послуг). Вони грають ключову роль у формуванні вартості продукції і є важливим економічним показником.

1.2. Огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань обліку, аудиту та аналізу формування витрат підприємства

Регулювання бухгалтерського обліку та аудиту в Україні базується на різних рівнях нормативно-правових актів. Різні дослідники розглядають цей процес з різних точок зору і виділяють різні рівні регулювання. Закони України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України на законодавчому рівні формують загальні принципи та норми бухгалтерського обліку та аудиту.

Нормативні документи Міністерства фінансів України, Державного комітету статистики України, Національного банку України та інших відомств регулюють конкретні аспекти бухгалтерського обліку та аудиту. Положення, інструкції, методичні рекомендації, інструкції, листи міністерств і відомств на нормативному рівні надають деталізовані вказівки та рекомендації щодо практичного застосування норм бухгалтерського обліку. Робочі документи, які формують облікову політику підприємства, також регулюються і включають в себе внутрішні правила та процедури, які впроваджуються на конкретному підприємстві [51].

Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку та аудиту в Україні здійснюється різними органами та на різних рівнях влади. Важливо відзначити, що ця база може мати різні форми та види регулювання, такі як рекомендації, обов'язки та права суб'єктів господарювання. Основні органи та рівні регулювання включають:

- Верховна Рада України приймає закони та постанови, які встановлюють загальні принципи та норми бухгалтерського обліку та аудиту;
- Президент України видає укази, які можуть містити важливі накази та рекомендації щодо бухгалтерського обліку та аудиту;
- Кабінет Міністрів України приймає постанови, які регулюють конкретні аспекти бухгалтерського обліку та аудиту;
- уповноважені державні органи здійснюють відомче регулювання у межах наданих повноважень, включаючи Міністерство фінансів України, Державна служба статистики України, Національний банк України та інші;
- органи місцевого самоврядування регулюють бухгалтерський облік та аудит у межах повноважень, які їм делеговані державою;
- місцеві державні адміністрації діють відповідно до своєї компетенції, яка визначається відповідним законодавством [18].

Для точного та коректного обліку витрат використовуються різні види нормативних документів. Порядок реєстрації витрат у фінансовому обліку регулюється нормативними актами, які представлені на рис.1.3.

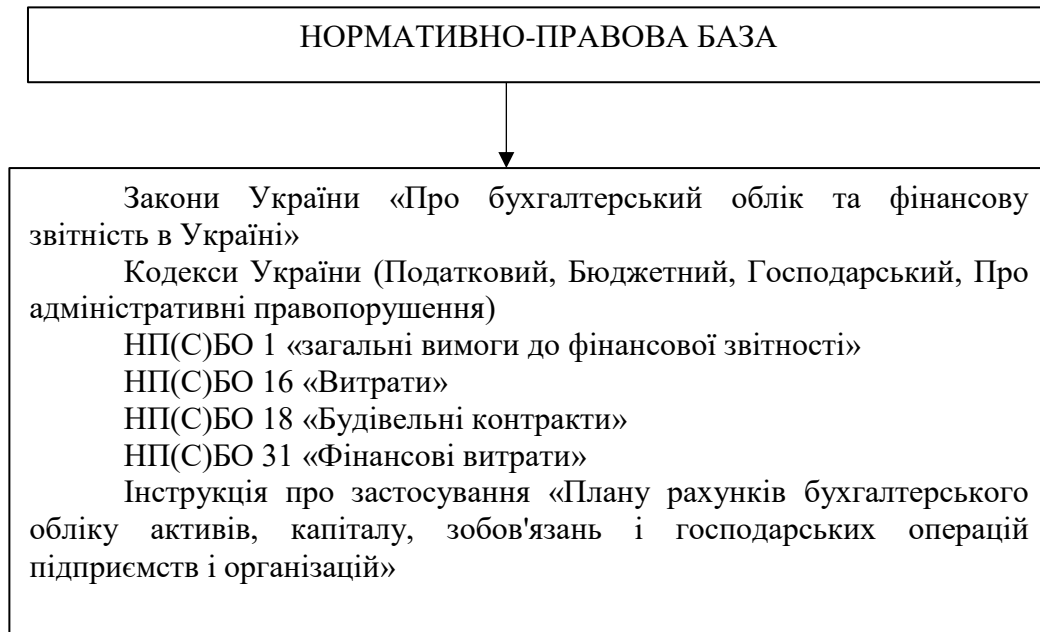

Рис. 1.3. Нормативно-правова база з обліку витрат

Джерело: сформовано автором

Нормативно-правова база з обліку витрат в Україні включає закони, кодекси та стандарти, що визначають загальні принципи обліку, оподаткування та управління фінансами підприємств. Ця база надає структурований підхід до обліку витрат та формує основу для правильного складання фінансової звітності та визначення податкових зобов'язань.

Стандарт бухгалтерського обліку 16 "Витрати" встановлює методологічні принципи формування бухгалтерської інформації про витрати підприємств усіх форм власності, за винятком банків і бюджетних установ, та їх звітування в фінансовій звітності [33]. Відповідно до НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", витрати означають зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до скорочення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) протягом звітного періоду [32]. Крім

того, цей стандарт включає вимоги щодо визнання витрат, які узгоджуються з міжнародними стандартами (рис.1.4).

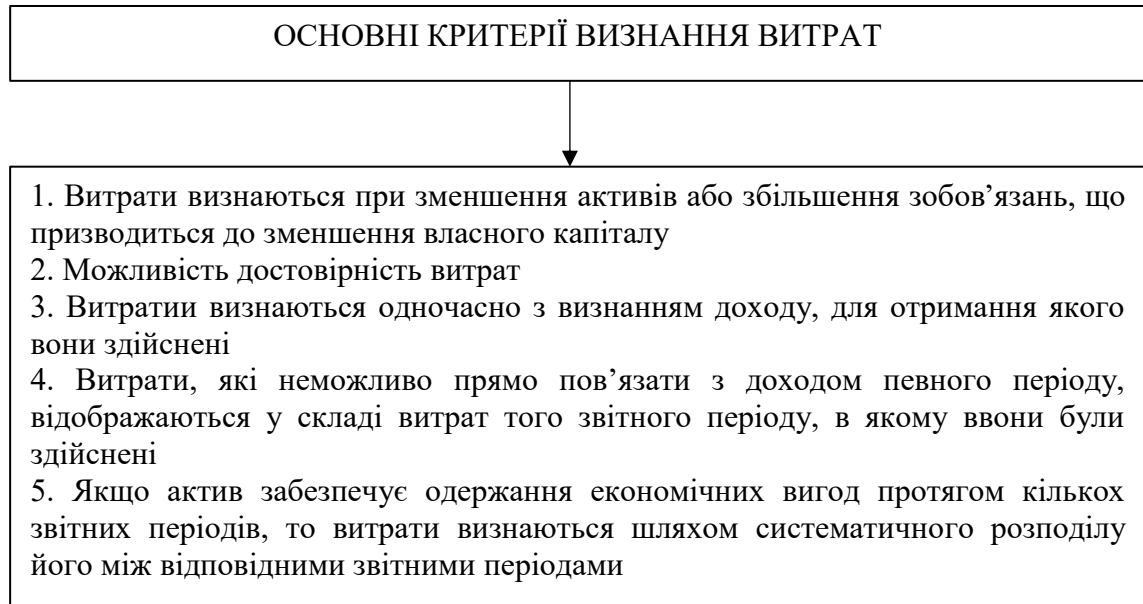

Рис. 1.4. Критерії визнання витрат

Джерело: сформовано автором

Серед витрат, які виникають у зв'язку зі зменшенням активів, включаються такі:

- списання матеріальних цінностей, які використовуються на виробництво продукції, на ремонт обладнання та для адміністративних потреб;
- списання необоротних матеріальних та нематеріальних активів та малоцінних нематеріальних активів, які визнані непридатними для подальшого використання;
- нарахування амортизації;
- втрати від знецінення запасів;
- нестачі запасів.

До витрат, які збільшують зобов'язання, належать такі нарахування:

- заробітна плата працівникам підприємства;
- податки, збори та обов'язкові платежі;
- відрахування на обов'язкове державне соціальне страхування;

- орендна плата, витрати на комунальні послуги, витрати зв'язку;
- зобов'язання за послуги сторонніх організацій (юридичні, аудиторські, консультаційні, медичні, рекламні);
- відсотки за фінансовими операціями.

Кожне підприємство в процесі своєї діяльності витрачає ресурси на просте та розширене відтворення основних і оборотних засобів, виробництво і реалізацію продукції, а також на соціальний розвиток трудового колективу та інші потреби.

Важливо розглянути цю категорію витрат у різних суспільно-економічних формаціях, оскільки їх зміст може змінюватися в залежності від історичних умов суспільного виробництва [53]. Таким чином, розгляд різних етапів формування виробничих витрат є важливим аспектом (рис. 1.5).

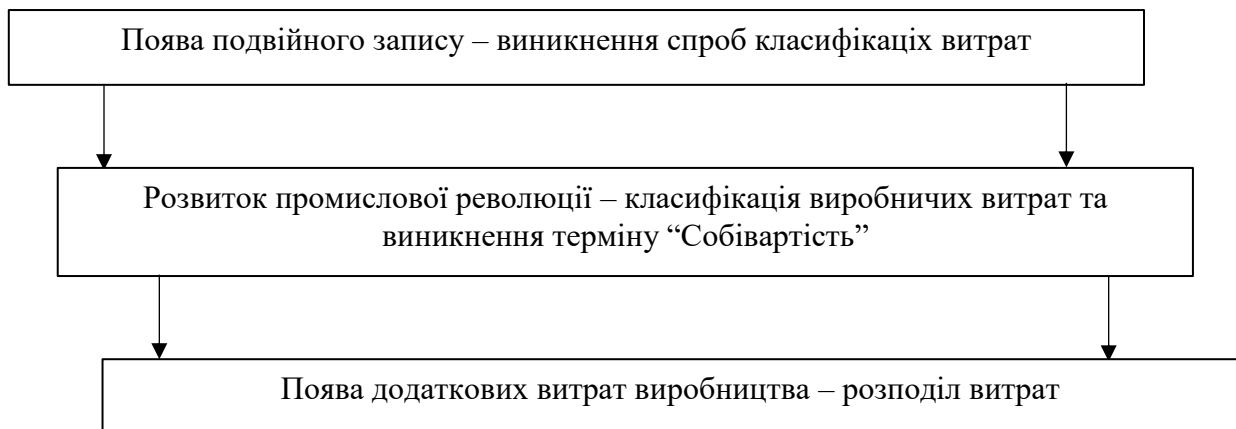

Рис. 1.5. Етапи формування виробничих витрат

Джерело: сформовано автором

Різноманітність методів обліку витрат (таб.1.3) дає підприємствам можливість вибрати той, який найкраще відповідає їхній специфіці і потребам. Вибір методу калькулювання витрат важливий, оскільки він визначає, яким чином витрати будуть відображені в облікових записах та вплине на показники фінансової звітності та управлінського обліку [2].

Методи обліку витрат

Метод обліку витрат	Коротка характеристика методу
Нормативний метод	Витрати обліковуються за нормативами, а собівартість продукції калькулюється ще на стадії планування виробництва. Метод дозволяє вести аналітичний облік і контролювати загальну собівартість продукції.
Позамовний метод	Прямі витрати «збираються» у розрізі статей калькуляції за певними замовленнями, партіями або договорами, що відрізняються один від одного. Інші витрати обліковуються зі місцями їх виникнення і включають у собівартість окремих замовлень відповідно до встановленої бази розподілу
Попередільний метод	Облік витрат ведеться за калькуляційними статтями витрат у розрізі видів або груп продукції по переділах. Середні витрати на одиницю продукції визначаються діленням загальної суми витрат на кількість виготовленої продукції .
Попроцесний	Застосовується у таких галузях, як вуглеводородна. Особливістю підприємств цих галузей є те, що витрати на виробництво узагальнюються в реєстрі бухгалтерського обліку загалом по процесу і діляться на кількість продукції, а також їм притаманна відсутність незавершеного виробництва.
Фактичний метод	«Збирається» сума фактично понесених витрат .
Змішаний метод	Прямі витрати обліковують за фактичними даними, а накладні обліковуються за середнім коефіцієнтом розподілу.

Джерело: сформовано автором

Нормативний метод калькулювання є популярним, особливо у великих виробничих підприємств з великим обсягом виробництва. Він базується на заздалегідь встановлених нормах витрат на одиницю продукції і дозволяє досить точно прогнозувати собівартість продукції без потреби в постійному вимірюванні кожного окремого витратного елемента [47]. З іншого боку, попередільний та фактичний методи калькулювання витрат можуть бути більш деталізованими та точними, але вимагають більшої роботи з обліку та звітності.

Вибір методу повинен враховувати особливості виробничого процесу, тип продукції, обсяг виробництва та інші фактори. Користуючись правильним методом калькулювання витрат, підприємство може ефективніше контролювати і оптимізувати свої витрати.

Недоліком нормативного методу калькулювання витрат є невідповідність точного обліку відхилень фактичних витрат від встановлених норм. З іншого боку, цей метод дозволяє проводити поточний контроль за витратами та аналізувати причини відхилень, відокремлюючи облік змін в нормах витрат.

Позамовний метод калькулювання витрат є практичним для одиничного або дрібносерійного виробництва, а також для складної та великої продукції з тривалим виробничим циклом [8]. Однак його недоліками є відсутність оперативного контролю за витратами та складність проведення інвентаризації незавершеного виробництва.

Попередільний метод обліку витрат застосовується в масовому виробництві з однорідною вихідною сировиною або матеріалом, а також у виробництвах з комплексним використанням сировини, де існують технологічні стадії (переділи), на які окремо обліковуються витрати.

Попроцесний метод обліку витрат використовується в масовому виробництві або на підприємствах з безперервним виробничим циклом. У цьому методі витрати, пов'язані з продукцією, обліковуються за певний період часу.

В зарубіжній практиці використовують такі методи обліку витрат, як директ-костинг (фокус на витратах, пов'язаних з конкретним виробом чи послугою), стандарт-костинг (визначення заздалегідь норм витрат і порівняння їх з фактичними), АВС-аналіз (розподіл витрат на основі активностей), кайзен-костинг (постійне вдосконалення процесів), кост-кілінг (радикальне зниження витрат), таргет-костинг (визначення максимальної собівартості на основі ціни покупців), ЛСС-аналіз (врахування витрат на протязі життєвого циклу продукції), система "точно в строк" (мінімізація запасів і пов'язаних витрат) [14].

Ці методи використовуються в різних ситуаціях і можуть бути комбіновані для досягнення найкращих результатів управління витратами в

організації. Бенчмаркінг відносно новий метод управління витратами, дійсно є ефективним і цікавим підходом.

Бенчмаркінг – ефективний метод управління витратами, дозволяючи організаціям взяти за зразок успішні методи та процеси інших компаній для вдосконалення своїх. Його переваги включають можливість навчання від кращих, ефективність у вирішенні проблем, підвищення конкурентоспроможності, швидкість впровадження змін та підвищення мотивації співробітників [1]. Бенчмаркінг успішний лише при правильному виборі зразка для порівняння і адаптації рішень до конкретних умов організації.

У практиці підприємств використовують комбінацію різних методів обліку витрат, таких як стандарт-костинг для контролю витрат на виробництві та метод ABC для точного обліку ресурсів у різних процесах. Це дозволяє оптимізувати облік витрат, враховуючи унікальні потреби та стратегічні цілі підприємства.

Зазначимо, що облік витрат є ключовим елементом ефективного управління підприємством. Розглянуті методи, такі як нормативний, позамовний, попередільний та попроцесний, взаємодіють із законодавством та стандартами бухгалтерського обліку, сприяючи об'єктивному визначенню собівартості продукції.

1.3. Організація та задачі обліку, аналізу та аудиту витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП»

Компанія ПрАТ «Зернопродукт МХП» зареєстрована 07.09.2007 за юридичною адресою Україна, 08800, Київська область, Обухівський район, місто Миронівка, вул. Елеваторна, будинок 1. Керівником організації є Косяк Юрій Анатолійович. Розмір статутного капіталу складає 31 715 200 грн.. В додатку А представлена схема управління на підприємстві.

Компанія ПрАТ «Зернопродукт МХП» з основною діяльністю в вирощуванні зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур, а також розведенням свиней і свійської птиці. Вона також спеціалізується в оптовій торгівлі зерном, тютюном, насінням і кормами для тварин, а також фармацевтичними товарами, також займається орендою сільськогосподарської, будівельної і офісної техніки, а також надає послуги агентств працевлаштування.

Комбінування різних видів діяльності, таких як оптова торгівля, виробництво і будівництво, свідчить про стратегічний та комплексний підхід компанії для досягнення успіху в різних галузях бізнесу.

Згідно з різноманітністю облікових методів і політик підприємств можливі різні варіанти класифікації витрат і розподілу їх на прямі та непрямі, пов'язані і непов'язані з конкретним продуктом або об'єктом калькулювання. Наприклад, витрати на паливо і енергію можуть вважатися прямими чи непрямими витратами, в залежності від того, як вони вимірюються та як вони пов'язані з виробництвом. Також методи амортизації основних засобів, стандарти бухгалтерського обліку, чи вони національні чи міжнародні, можуть впливати на визначення витрат та їх розподіл [34].

Організація бухгалтерського обліку є ключовим завданням для нового підприємства. Це важливо не тільки для прийняття ефективних управлінських рішень, але також впливає на обчислення різних податків і обов'язків перед державою. Один із основних елементів організації бухгалтерського обліку на підприємстві - це встановлення облікової політики [4].

Керівник підприємства має велику відповідальність створити всі необхідні умови для належного проведення бухгалтерського обліку, як це передбачено законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". Для цього обов'язково потрібно сформулювати облікову політику

підприємства, яка визначатиме базу для бухгалтерської стандартизації та складання фінансової звітності [42].

Один із ключових аспектів при формуванні облікової політики - це вибір між національними стандартами бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Це важливе рішення, і воно повинно бути відображено в розпорядчому документі про облікову політику підприємства, який визначає, які стандарти будуть використовуватися для бухгалтерського обліку і звітності [40].

Облікова політика підприємства представляє собою сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються для підготовки та представлення фінансової звітності [22]. Зазвичай ці принципи, методи і процедури документуються у розпорядчому документі, який може мати назву "Наказ про облікову політику".

У міжнародній практиці ця інформація може бути розкрита у примітках до фінансової звітності. Облікова політика включає в себе опис принципів оцінки статей звітності і методів обліку для різних елементів фінансової звітності підприємства [10].

Якщо підприємство використовує національні стандарти бухгалтерського обліку, то ключовим для нього є національний стандарт НП(С)БО 16 "Витрати" [33]. У разі використання міжнародних стандартів фінансової звітності, не існує окремого стандарту, тому слід дотримуватися загальних положень Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Можна відзначити, що 2022 рік був досить складним для ПрАТ «Зернопродукт МХП», як свідчать економічні показники, які розглядаються в контексті трьох років - з 2020 по 2022 рік (таб.1.4).

**Основні економічні показники діяльності ПрАТ «Зернопродукт МХП» за
2020 -2022 рр.**

№ п/ п	Показники	Одиниці виміру	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення показників 2022/2020	
						+/-	%
	1	2	3	4	5	6	7
1.	Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн.	4300428	5960985	7940755	3640 327	45,8
2.	Собівартість випущеної продукції	тис. грн.	3843803	3820506	5602582	1758 779	31,4
3.	Середня чисельність персоналу	чол	8000	16000	20000	12 000	60
4.	Середньорічна вартість необоротних активів	тис. грн.	10534000	12018000	13222000	2688 000	20,3
5.	Фондовіддача	Грн / грн	0.42	0.46	0.49	0,070	14,28
6.	Рентабельність активів	%	0.12	0.11	0.10	-0,02	-20
7.	Рентабельність діяльності	%	0.28	1.97	0.024	-0,25	-1066

Джерело: розраховано автором на основі звітності ПрАТ «Зернопродукт МХП»

За даними таблиці, за період з 2020 по 2022 роки підприємство зафіксувало значне зростання чистого доходу від реалізації продукції (на 45,8%), що пов'язано з підвищенням цін на продукцію та збільшенням обсягів продажів. Однак, підприємство також зафіксувало зростання собівартості випущеної продукції (на 31,4%), що призвело до зниження рентабельності діяльності з 28% у 2020 році до 2,4% у 2022 році. Зростання собівартості випущеної продукції може бути пов'язано зі зростанням цін на сировину та матеріали, а також з підвищенням витрат на оплату праці. Збільшення чисельності персоналу на 60% також призвело до зростання витрат на оплату праці.

Зростання середньорічної вартості необоротних активів на 20,3% може бути пов'язано з розширенням виробничих потужностей підприємства та

придбанням нового обладнання. Зростання фондівдачі з 0,42 грн/грн у 2020 році до 0,49 грн/грн у 2022 році свідчить про ефективне використання необоротних активів.

Для підвищення рентабельності діяльності підприємству необхідно вжити заходів щодо зниження витрат на сировину та матеріали, а також витрат на оплату праці [36]. Також підприємство може спробувати підвищити ціни на продукцію, щоб компенсувати зростання витрат.

Проведення фінансово-економічного аналізу ПрАТ «Зернопродукт МХП» за останні три роки (2020-2022 рр.) вимагає аналізу фінансових звітів, таких як баланс і звіт про фінансові результати. Почнемо дослідження з аналізу зміни поточних операційних витрат (табл. 1.5).

Таблиця.1.5

**Аналіз поточних операційних витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП»
за 2020-2022 рр. (тис.грн.)**

№	Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2020/2021	Відхилення 2021/2022
	1	2	3	4	5	6
1	Матеріальні затрати	2 587 731	3 194 813	5 659 200	23,5	43,5
2	Витрати на оплату праці	476 803	493 730	620 339	3,6	20,4
3	Відрахування на соціальні заходи	97 835	101 324	125 699	3,6	19,4
4	Амортизація	370 973	333 619	323 053	-10,1	-3,3
5	Інші операційні витрати	1 056 291	1 466 255	1 964 019	38,8	25,3
6	Разом	4 583 633	5 589 741	8 692 310	22,0	35,7

Джерело: розраховано автором на основі звітності ПрАТ «Зернопродукт МХП» та [43]

За даними таблиці, за період з 2020 по 2022 роки підприємство зафіксувало значне зростання витрат на виробництво продукції, що призвело до зростання собівартості випущеної продукції та зниження рентабельності діяльності.

Найбільше зростання витрат зафіксовано на матеріальні затрати (на 43,5%). Це може бути пов'язано зі зростанням цін на сировину та матеріали, а також з розширенням виробничих потужностей підприємства та збільшенням обсягів

виробництва. Зростання витрат на оплату праці (на 20,4%) також призвело до зростання собівартості випущеної продукції. Це може бути пов'язано з підвищенням зарплати працівникам, а також з зростанням чисельності персоналу.

Відрахування на соціальні заходи також зросли, але не в такій значній мірі, як інші статті витрат. Це пов'язано з тим, що розмір відрахувань на соціальні заходи визначається законом і не залежить від економічної ситуації. Амортизація знизилася на 10,1% у 2021 році та на 3,3% у 2022 році. Це може бути пов'язано з тим, що підприємство амортизує більш сучасне обладнання, яке має менший строк корисного використання.

Інші операційні витрати зросли на 38,8% у 2021 році та на 25,3% у 2022 році. Це може бути пов'язано з ростом цін на енергоносії, транспортні послуги та інші фактори, які впливають на собівартість виробництва.

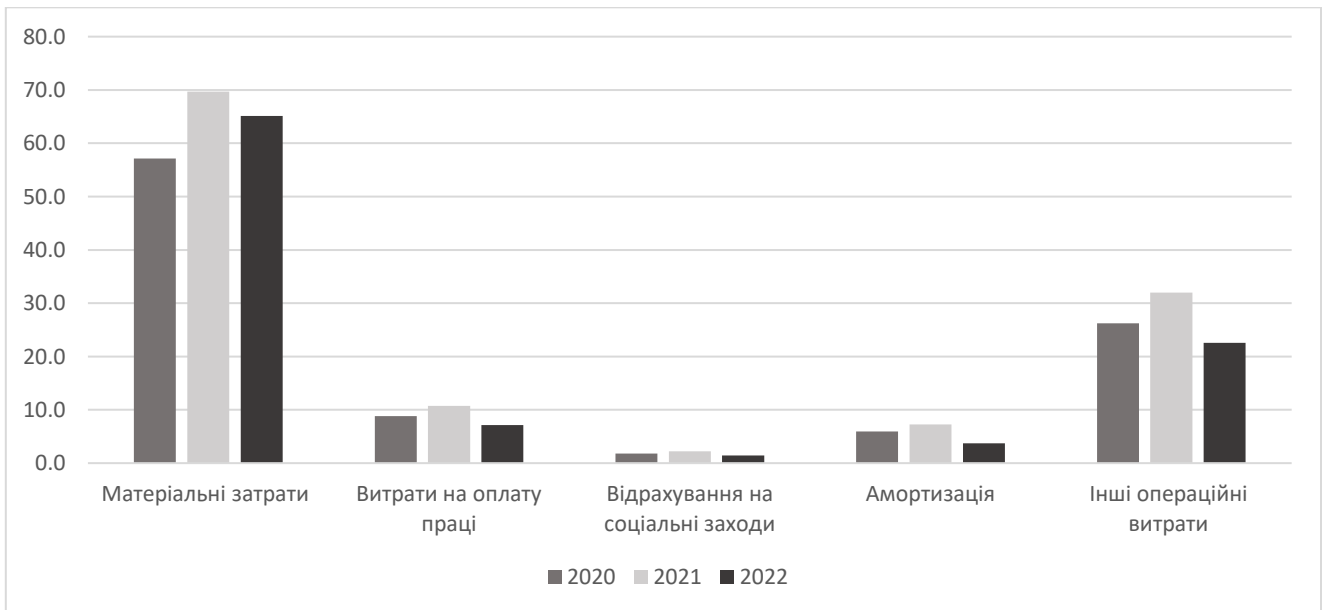

Рис.1.6. Структура операційних витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП» за 2020-2022 рр.

Джерело: сформовано автором на основі звітності ПрАТ «Зернопродукт МХП»

Із малюнку 1.6 видно що більше половини операційних витрат займають матеріальні затрати. Далі по співвідношенню йдуть інші операційні витрати,

частка який коливається від 20% до 30%. Найменший відсоток у формуванні операційних витрат займають відрахування на соціальні заходи, вони становлять менше 5%.

Висновки до розділу 1

1. У економіці витрати розглядають як "втрату можливості", тобто суму грошей, яку можна було б отримати за найвигіднішим із всіх можливих альтернативних використань ресурсів. З бухгалтерського погляду, витрати визначаються як фактичні витрати ресурсів. Існування різних концепцій щодо суті витрат пов'язане з використанням різних підходів до розуміння економічного і виробничого процесу. Витрати грають ключову роль в економічній діяльності підприємства. вони впливають на формування собівартості продукції, прибутку та цінову політику. Правильна класифікація витрат допомагає підприємствам раціонально управляти ресурсами, знаходити шляхи зниження собівартості продукції, підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності на ринку. Різні види витрат можуть включати прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, загальновиробничі витрати, амортизацію, податки та багато інших елементів.

2. Нормативно-правова база обліку витрат в Україні формується різними органами влади на різних рівнях, і включає різні форми регулювання. НП(С)БО 16 "Витрати" встановлює методологічні принципи формування бухгалтерської інформації про витрати підприємств усіх форм власності, за винятком банків і бюджетних установ, та їх звітування в фінансовій звітності. Відповідно до НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", витрати означають зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до скорочення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) протягом звітного періоду. У

практиці підприємств використовують комбінацію різних методів обліку витрат, таких як стандарт-костинг для контролю витрат на виробництві та метод ABC для точного обліку ресурсів у різних процесах. Таким чином, облік витрат є ключовим елементом ефективного управління підприємством. Розглянуті методи взаємодіють із законодавством та стандартами бухгалтерського обліку, сприяючи об'єктивному визначенню собівартості продукції.

3. На основі аналізу фінансових звітів ПрАТ «Зернопродукт МХП» за останні три роки розуміємо, що підприємство зафіксувало значне зростання чистого доходу від реалізації продукції (на 45,8%), що пов'язано з підвищенням цін на продукцію та збільшенням обсягів продажів. Однак, підприємство також зафіксувало зростання собівартості випущеної продукції (на 31,4%), що призвело до зниження рентабельності діяльності з 28% у 2020 році до 2,4% у 2022 році. Зростання собівартості випущеної продукції може бути пов'язано зі зростанням цін на сировину та матеріали, а також з підвищенням витрат на оплату праці. Збільшення чисельності персоналу на 60% також призвело до зростання витрат на оплату праці. Зростання середньорічної вартості необоротних активів на 20,3% може бути пов'язано з розширенням виробничих потужностей підприємства та придбанням нового обладнання. Зростання фондівіддачі з 0,42 грн/грн у 2020 році до 0,49 грн/грн у 2022 році свідчить про ефективне використання необоротних активів.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИТРАТ В УМОВАХ ПРАТ «ЗЕРОПРОДУКТ МХП»

2.1. Документальне оформлення витрат підприємства

Документальне оформлення витрат підприємства є надзвичайно важливим процесом в управлінні фінансами та обліком, і передбачає реєстрацію та документування всіх фінансових витрат, які виникають під час провадження бізнесу. Витрати можуть бути різного характеру, включаючи оплату заробітної плати співробітникам, закупівлю сировини та матеріалів, оплату послуг, амортизацію активів, податки і інші види витрат [27].

Документальне оформлення витрат включає в себе створення відповідних документів, які служать для фіксації витрат та підтвердження їх легітимності. Правильне документальне оформлення витрат допомагає підприємству зберігати чіткий облік своїх фінансів, забезпечує дотримання податкових та бухгалтерських правил, а також допомагає уникнути аудиторських перевірок. Крім того, цей процес є важливим для внутрішнього контролю та прийняття управлінських рішень [7].

Недоліки або недостатність документації можуть призвести до фінансових проблем та правових санкцій. Тому підприємство повинно приділяти належну увагу цьому процесу та впроваджувати ефективні системи обліку та контролю витрат. При веденні бухгалтерського обліку витрат, обробка та структурування початкових документів мають вагомий роль у забезпеченні точного та прозорого обліку.

Технологічно, бухгалтерський облік розпочинається зі збору, вимірювання та реєстрації інформації щодо господарських операцій. Постійний

та неперервний моніторинг всіх дій і подій на підприємстві досягається завдяки використанню документації. Важливою основою бухгалтерського обліку є документування, яке передбачає запис в документах всіх операцій та фактів господарської діяльності. У цьому контексті ми зосереджуємо увагу на документації, яка підтверджує витрати.

Бухгалтерські документи - це письмові свідчення специфічної форми та змісту, які містять інформацію щодо господарських операцій і є підтвердженням їх фактичного здійснення. Первинні документи, які реєструють факти проведення господарських операцій, є фундаментальними елементами бухгалтерського обліку цих операцій [12].

Згідно з Положенням № 88 щодо документування записів у бухгалтерському обліку, передбачено, що первинні документи мають бути складені під час кожної господарської операції або, якщо це неможливо, найближчим часом після її завершення. Порядок оформлення документів та вимоги до їх складання визначаються статтею 9 "Первинні облікові документи та реєстри бухгалтерського обліку" Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність України" від 07.02.2013 р. № 73. [15] (табл.2.2).

Таблиця 2.1

Перелік вимог до документального оформлення витрат підприємства

№	Опис
	1
1	Первинні документи повинні бути складені негайно під час проведення операції або негайно після її завершення.
2	Документи створюються на паперових бланках, які відповідають типовим формам, затвердженим Держкомстатом України, або спеціалізованим формам, схваленим відповідними міністерствами і відомствами, і можуть бути також виготовлені самостійно. Вони повинні включати обов'язкові реквізити зразків типових або спеціалізованих форм.
3	Якщо первинні документи зберігаються на машинних носіях інформації, підприємство зобов'язане надати копії на паперових носіях на вимогу інших учасників господарських операцій, а також правоохоронних органів та відповідних органів у межах їхніх повноважень, які передбачені законами.
4	Вільні рядки в первинних документах підкреслюються.

Продовження табл.2.1

№	1
5	У грошових документах суми вказуються як цифрами, так і словами, з першої літери великою, з краю документа.
6	Кожен первинний документ має містити інформацію щодо посади, прізвища та підписів осіб, які несуть відповідальність за його створення.
7	Перелік осіб, які мають право давати дозвіл (підписувати первинні документи) на здійснення господарських операцій, пов'язаних із відпуском товарів, матеріалів, майна, видачею грошей та документів, затверджується керівником підприємства та має обмежену кількість осіб.
8	Приймання до виконання документів, що суперечать законодавчим та нормативним актам або порядку обліку коштів і матеріальних цінностей.
9	У випадку помилок у первинних документах, банківських і грошових документах помилки не виправляються. Замість цього такі документи анулюються і складаються нові. У інших первинних документах помилки виправляються коректурним методом, з підписом "виправлено" і підтверджуються підписами осіб, які підписали початковий документ, з вказівкою дати виправлення.
10	Підприємство приймає всі необхідні заходи для уникнення несанкціонованих та непомітних змін у записах в первинних документах та гарантує їх належне зберігання протягом встановленого строку, що регулюється відповідним списком.
11	В окремих випадках, передбачених законодавством та відповідними міністерствами і відомствами України, бланки первинних документів можуть бути віднесені до бланків суворої звітності.
12	Особи, які склали та підписували первинні документи, несуть відповідальність за своєчасне їх створення та достовірність містяться в них даних.
13	Первинні документи можуть бути вилучені з підприємства лише за рішенням уповноважених державних органів

Джерело: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в

Україні»

Однією з основних вимог до документального оформлення витрат є те, що всі витрати повинні бути підтверджені первинними документами та мають містити достатню інформацію, таку як назву постачальника, дату, опис товарів/послуг, суми. Наступною вимогою є відповідність вимогам діючого законодавства та інших нормативно-правових актів з питань бухгалтерського обліку і звітності. Також документи повинні бути легко зрозумілі, витрати чітко вказані, без будь-яких неоднозначностей чи сумнівів. В документах не дозволяються помилки або випадкові дані, які можуть спотворити чи ускладнити фінансовий облік. Після правильного документального оформлення витрат, важливим є збереження та архівування відповідно до встановлених

правил та строків збереження документації. Вони повинні бути організовані таким чином, щоб забезпечити легкість аудиту та перевірки зовнішніми аудиторами або контролюючими органами. Ці вимоги допомагають забезпечити точність, надійність та відповідність фінансової звітності підприємства. Важливо, щоб всі працівники, які мають відношення до документування витрат, були ознайомлені з цими вимогами та дотримувалися їх у своїй роботі.

У Примітках до річної фінансової звітності (форма № 5) конкретна інформація щодо облікової політики не надається. Замість цього, підприємство самостійно вибирає форму та спосіб подання опису облікової політики, згідно з пунктом 4 наказу Міністерства фінансів "Про Примітки до річної фінансової звітності" від 29.11.2000 № 302 [31].

Процес документального оформлення витрат на аграрному підприємстві є важливою складовою фінансового управління та допомагає забезпечити точний облік витрат для забезпечення фінансової прозорості та внутрішнього контролю. Даний процес застосовується для того, щоб відображати всі витрати, пов'язані з виробництвом та управлінням. Основні кроки цього процесу на ПрАТ «Зернопродукт МХП» можна описати наступним чином:

1. Збір первинних документів: на цьому етапі відбувається збір всіх документів, що підтверджують витрати підприємства. Це можуть бути рахунки-фактури, товарні накладні, касові чеки, акти звірки, договори про постачання, акти прийому-передачі, розрахункові документи та інші документи, що підтверджують витрати. Аграрне підприємство ПрАТ «Зернопродукт МХП» зберігає всі такі документи згідно вимог законодавства, додаток Д, додаток Е.

2. Класифікація та реєстрація: Після отримання первинних документів, витрати класифікують згідно зі структурою фінансової звітності. Це включає класифікацію за видами витрат, наприклад, витрати на насіння, добрива, робочу силу, обладнання [38]. Також враховується термін корисного використання витрат, наприклад, витрати на покупку обладнання амортизуються протягом

кількох років. Потім ці витрати реєструються у фінансових документах, а саме журналах бухгалтерського обліку чи електронних системах обліку [29].

3. Авізування та затвердження: після реєстрації витрати підлягають авізуванню та затвердженню відповідальними особами. Це допомагає запобігти можливим помилкам та забезпечує легальність та правильність здійснених витрат. ПрАТ «Зернопродукт МХП» має систему обліку, яка дозволяє фіксувати всі витрати, класифікувати їх та проводити нарахування за допомогою ведення журналу обліку витрат.

4. Формування облікових записів: На основі журналу обліку витрат, формуються облікові записи, вони включають інформацію про класифікацію витрат, суму, дату та інші релевантні відомості.

5. Формування фінансової звітності: на підставі фіксації і реєстрації витрат формується фінансова звітність підприємства, яка включає в себе різноманітні звіти та документи, необхідні для внутрішнього управління та зовнішньої звітності. На основі зібраних даних і облікових записів підприємство розраховує валовий прибуток, витрати на одиницю продукції, ефективність витрат. Це дозволяє аналізувати фінансове становище ПрАТ «Зернопродукт МХП» та приймати обґрунтовані управлінські рішення додаток Б, В, Г.

В цілому, документальне оформлення витрат підприємства є складним процесом, який вимагає систематичного й уважного підходу. Вірне документування витрат допомагає забезпечити точний фінансовий облік та сприяє ефективному використанню ресурсів компанії [45]. Завдяки вірному документуванню витрат, фінансовий аналітик підприємства здатен визначити, які області витрачають багато ресурсів і які можуть бути оптимізовані для підвищення ефективності. Це допомагає забезпечити оптимальний розподіл бюджету і планувати майбутні інвестиції. Крім того, точний фінансовий облік дозволяє зрозуміти, як впливають витрати на прибуток компанії і виявити можливі джерела збитків або потенційні можливості для зростання [20].

2.2. Синтетичний та аналітичний облік витрат підприємства

Синтетичний та аналітичний облік витрат є двома основними методами, які використовуються підприємствами для керування фінансовою інформацією та витратами. Ці методи допомагають підприємствам збирати, обробляти та аналізувати дані про витрати з метою прийняття рішень та планування діяльності [59].

Синтетичний облік витрат включає групування та класифікацію витрат за різними категоріями, що допомагає зрозуміти загальну суму витрат підприємства за певний період. Він зазвичай формується на основі головних рахунків бухгалтерського обліку та надає узагальнену інформацію про витрати.

Синтетичний облік надає велику картину фінансового стану підприємства і є важливим для зовнішніх стейкхолдерів, таких як податкові органи, інвестори та кредитори. Основною метою синтетичного обліку є підготовка фінансової звітності, яка відображає загальний фінансовий результат підприємства.

На ПрАТ «Зернопродукт МХП» часто використовується синтетичний облік витрат, він дозволяє детально відстежувати і контролювати розходи, пов'язані з різними етапами діяльності даного підприємства.

Основні складові синтетичного обліку витрат включають:

– витрати, пов'язані з обробкою ґрунту, сівбою, доглядом за рослинами, закупівлею насіння та добривами, організацією поливу та захисту від шкідників і хвороб. Витрати також можуть включати оплату праці робітникам, задіяним у вирощуванні зернових культур.

– витрати, пов'язані зі збором, зберіганням та транспортуванням врожаю до місць продажу або постачанням до переробних підприємств. Це може включати витрати на упаковку, логістику та маркетинг.

– витрати, пов'язані з перетворенням зерна у готову продукцію, таку як борошно, крупи, корми. Витрати можуть включати оплату праці переробника,

витрати на енергопостачання та обслуговування обладнання, а також витрати на упаковку та маркетингові заходи для продажу готової продукції.

У синтетичному обліку витрат кожна галузь діяльності (вирощування, збут, переробка) може бути детально розбита на підгалузі, підрозділи, відділи, які в свою чергу можуть мати відповідні підрозділи. Це дозволяє точно відстежувати витрати на кожний етап бізнесу та здійснювати аналітику ефективності та прибутковості кожного з них.

На підприємстві ПрАТ «Зернопродукт МХП» використовується метод реалізації стандарту - цей метод використовується для обліку вирощування, збуту та переробки. За його застосуванням, виробничі витрати визначаються на основі стандартних норм, які встановлюються для кожного процесу або продукту. Наприклад, витрати на електроенергію визначаються за стандартними нормами використання. Цей метод базується на передбачуваному річному обсязі вирощування та витрат на даний процес, які розраховуються заздалегідь на основі аналізу попередніх періодів. Такий підхід дозволяє ПрАТ «Зернопродукт МХП» швидко та ефективно виконувати облік витрат, спрощує процес планування та контролює рівень виробничих витрат.

Іншими методами синтетичного обліку витрат для ПрАТ «Зернопродукт МХП» можуть бути:

1. Метод реалізації фактичного обсягу продукції (послуг) - цей метод використовується для обліку вирощування та переробки. За його застосуванням, виробничі витрати розподіляються між одиницями продукції або послуг на основі фактичних обсягів виробництва. Наприклад, витрати на зерно відображаються в обсязі продукції, отриманої з цього зерна.

2. Метод нормативної собівартості - цей метод використовується для обліку вирощування та переробки. Згідно з ним, виробничі витрати розподіляються на основі нормативів, які встановлюються на кожну одиницю продукції або послуги. Наприклад, витрати на операції з вирощування зернових

культур встановлюються за нормативами, які враховують витрати на насіння, добрива, працю.

Ці методи синтетичного обліку витрат дають можливість підприємству вирощувати, збувати та переробляти зернові культури ефективно, контролювати витрати і визначати собівартість своєї продукції.

Синтетичний облік дозволяє точно відслідковувати всі витрати та здійснювати їх аналіз для оптимізації діяльності підприємства, але з іншого боку, аналітичний облік витрат, який передбачає детальний розгляд витрат і поділ їх на окремі підкатегорії або об'єкти. Цей метод дозволяє підприємству отримувати більш докладну та діючу інформацію про те, на що саме витрачаються кошти. Аналітичний облік витрат деталізує синтетичний облік, дозволяючи встановити деталі про окремі витрати. Він спрямований на аналіз раціональності та ефективності використання ресурсів підприємства. Аналітичний облік може включати розбивку витрат на групи ресурсів (сировина, матеріали, праця), групування витрат за видами діяльності (вирощування рослин, тваринництво, сільськогосподарська техніка), а також за агрегатними об'єктами (поля, ферми, хліви).

Аналітичний облік важливий для внутрішнього керування та прийняття стратегічних рішень. Він дозволяє ідентифікувати слабкі та сильні сторони витрат та здійснювати більш точне планування бюджету [55].

Аналітичний облік витрат згідно журнально-ордерної форми обліку на підприємстві ПрАТ «Зернопродукт МХП» ведеться в розрізі окремих культур, їх груп, видів робіт, нерозподілених витрат та зазначається у Звіті про витрати і вихід продукції основного виробництва ф. № 5.5 с-г.

Даний звіт (ф. № 5.5 с.-г.) складають за місяць і з наростаючим підсумком з початку року в розрізі об'єктів аналітичного обліку по відповідним статтям витрат, на основі таких документів:

- первинні документи,

- накопичувальні відомості,
- бухгалтерські довідки,
- Зведена відомість № 5.1 с-г. нарахування та розподілу оплати праці та відрахувань від неї за об'єктами обліку витрат,
- Відомість № 4.7 с-г нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів.

Показники Звіту № 5.5 с.-г. за кредитом аналітичних рахунків виробництв переносяться у Зведену відомість № 5.10 с.-г. до Журналу-ордеру № 5В с.-г. в межах галузей виробництв та структурних підрозділів. Підсумки Зведеної відомості №5.10 с.-г. з деталізацією сум за синтетичними рахунками (субрахунками) переносять до Журналу-ордеру № 5В с.-г.

Синтетичний облік субрахунку 231 "Рослинництво" ведуть у Журналі-ордері ф. № 5В с-г., призначений для відображення кредитових оборотів з виходу продукції окремих підгалузей основного виробництва, списання вартості послуг чи робіт допоміжних виробництв та певних видів витрат.

Схема обліку витрат і виходу продукції рослинництва за журнально-ордерною формою обліку на ПрАТ «Зернопродукт МХП» зображена на рис. 2.2, для загального та чіткого розуміння руху даних для створення балансу підприємства.

Рис. 2.1 Схема обліку витрат і виходу продукції рослинництва за журнально-ордерною формою обліку на ПрАТ «Зернопродукт МХП»

Джерело: створено автором

На сучасному етапі впровадження положень П(С)БО 30 під біологічним перетворенням розуміють процес виробництва сільськогосподарської продукції. Тому, облік витрат на біологічні перетворення це і є облік процесу виробництва сільськогосподарської продукції галузі рослинництва та тваринництва.

Виходячи із цього формування витрат на біологічні перетворення біологічних активів проводиться за фактично проведеними витратами в дебеті субрахунків 231 "Рослинництво" та 232 "Тваринництво". Ці рахунки балансові,

активні, операційні, калькуляційні. По дебету облічують збирання витрат, а по кредиту вироблену продукцію [25].

На рис. 2.2 зображено схему організації обліку витрат виробництва на ПрАТ «Зернопродукт МХП», що ведеться з метою здійснення контролю виконання завдання з випуску кожного виду продукції та визначення її фактичної собівартості.

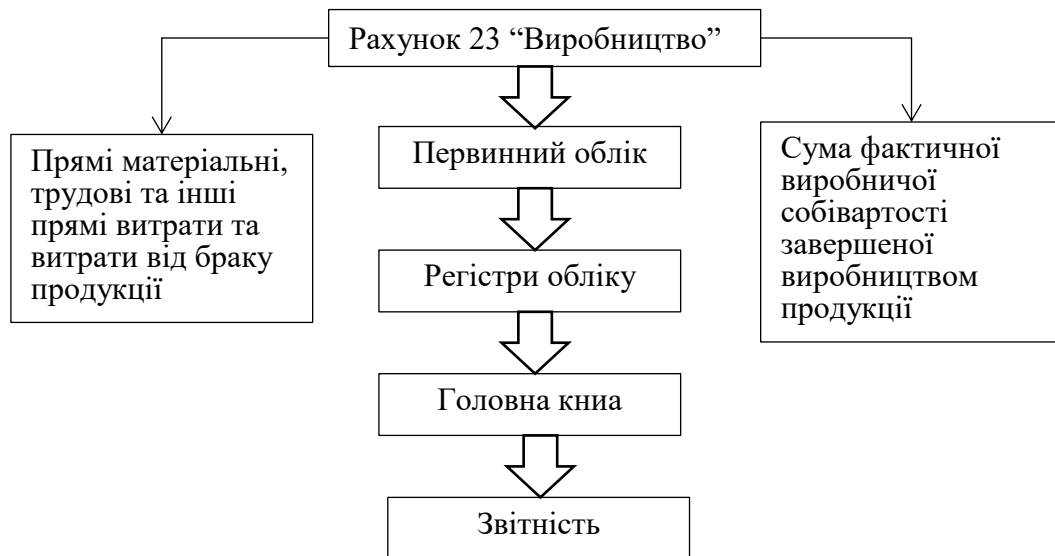

Рис. 2.2. Схема організації обліку витрат виробництва на ПрАТ «Зернопродукт МХП»

Джерело: створено автором

Зазвичай аналітичний та синтетичний облік ведуться в єдиній системі записів. У виняткових випадках можуть створюватися картки аналітичного обліку для розрахунків з великою кількістю особових рахунків.

Відображення матеріальних витрат на рахунках бухгалтерського обліку з використанням аналітичного та синтетичного обліку представлено в таблиці 2.2.

Відображення матеріальних витрат на рахунках бухгалтерського обліку з використанням аналітичного та синтетичного обліку на ПрАТ «МХП»

№	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Відпущено сировину й матеріали в основне виробництво на виготовлення продукції	231, 232	201
2	Відпущено сировину й матеріали допоміжному цеху для надання послуг	233	201
3	Відпущено сировину й матеріали цехам основного й допоміжного виробництв на утримання	91	201
4	Відпущено сировину й матеріали на утримання та поточний ремонт будівель та інвентарю загальногосподарського призначення та інші господарські потреби	92	201
5	Відпущено сировину й матеріали на утримання та поточний ремонт складу готової продукції	93	201
6	Відпущено сировину й матеріали на Відпущено куповані напівфабрикати й комплектуючі вироби у виробництво	231-233	202
7	Відпущено мастильні матеріали на утримання устаткування підрозділів основного й допоміжного виробництв	91	203
8	Відпущено матеріали сільськогосподарського призначення у виробництво	231-232	208
9	Спожито у виробництві електроенергію, пару, воду, газ та інші види енергії, отримані зі сторони, на: – роботу обладнання й загальновиробничі потреби – загальногосподарські потреби 9 – збутові потреби – потреби житлово-комунального господарства	91 92 93 949	631 631 621 631

Джерело: створено автором

Інформація про собівартість реалізованої готової продукції, послуг та виконаних робіт узагальнюється на рахунках 90 "Собівартість реалізації". Цей рахунок призначений для об'єднання інформації щодо собівартості реалізованої готової продукції, товарів та послуг.

За дебетом рахунку 90 відображається виробнича собівартість реалізованої готової продукції, робіт та послуг, а також фактична собівартість

реалізованих товарів (без торгових націнок). За кредитом проводяться списання у порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 "Фінансові результати".

На рахунку 92 "Адміністративні витрати" фіксуються загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства.

Бухгалтерський облік матеріальних витрат на ПрАТ «Зернопродукт МХП» відображається систематично та детально, використовуючи аналітичний та синтетичний облік. Зафіксовані господарські операції, пов'язані з витратами на сировину, матеріали та послуги для виробництва продукції, включають різні аспекти, такі як утримання основного і допоміжного виробництва, ремонт, та загальногосподарські потреби.

Використання аналітичного обліку дозволяє відстежувати рух матеріальних ресурсів на різних етапах виробництва, визначаючи конкретні рахунки для кожного виду операції. Це забезпечує деталізовану інформацію про витрати на виробництво, утримання та обслуговування підприємства.

Синтетичний облік узагальнює цю інформацію, надаючи комплексний погляд на собівартість реалізованої готової продукції та витрати, пов'язані з управлінням підприємством. Користуючись рахунками 90 "Собівартість реалізації", 92 "Адміністративні витрати", та іншими, компанія визначає фінансові результати та ефективність своєї операційної діяльності.

Отже, система обліку матеріальних витрат на ПрАТ «Зернопродукт МХП» сприяє ефективному контролю та управлінню ресурсами підприємства, що є важливим аспектом забезпечення стійкості та конкурентоспроможності на ринку.

2.3. Відображення витрат підприємства у фінансовій, податковій і статистичній звітності

Контроль та відображення витрат підприємства у звітності є надзвичайно важливими аспектами фінансового управління, тому що дозволяє підприємству дізнатися, які конкретно видатки здійснюються, на що витрачаються кошти та як це впливає на фінансовий стан компанії. Контроль витрат дозволяє перевіряти, чи додержується підприємство планового бюджету, також ідентифікувати будь-які незвичайні витрати або надмірні витрати. Це допомагає уникнути фінансових проблем та забезпечити ефективне використання ресурсів.

Відображення витрат у фінансовій звітності дає можливість внутрішнім та зовнішнім зацікавленим сторонам зрозуміти, які витрати були здійснені, як вони зв'язані з головною діяльністю підприємства і який був їх вплив на фінансовий результат компанії. Це сприяє більш прозорому управлінню фінансами та прийняттю обґрунтованих рішень щодо фінансової політики, планування бюджету та ефективного використання ресурсів.

Витрати ПрАТ «Зернопродукт МХП» поділяються на різні види, залежно від їх природи та цільового призначення. Перший вид витрат, це прямі витрати, вони безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції, це витрати на сировину, матеріали, оплату праці працівників. Другий вид витрат це непрямі, вони включають в себе витрати на утримання апарату управління, амортизацію, комунальні послуги. Формування інформації про витрати на виробництво за видами діяльності здійснюється на рахунках 23 "Виробництво", 24 "Брак у виробництві", 25 "Напівфабрикати", 91 "Загальновиробничі витрати". За дебетом цих рахунків обліковуються витрати, а за кредитом - їх списання.

Для більш деталізованого обліку витрат на виробництво, ці витрати можна відображати в бухгалтерському обліку за видами виробництва на окремих аналітичних рахунках до рахунку 23 "Виробництво". Наприклад,

основне виробництво може бути відображене на субрахунку 231 "Основне виробництво", а допоміжні виробництва - на субрахунку 232 "Допоміжні виробництва".

Крім того, важливо здійснювати деталізацію за видами продукції в розрізі калькульованих статей витрат та за місцями виникнення виробничих затрат, такими як цехи, ділянки і інші підрозділи підприємства. Це дозволить більш точно відслідковувати і аналізувати витрати та ефективність виробництва.

В бухгалтерському обліку прямі матеріальні, трудові та інші прямі витрати відображаються за дебетом рахунку 23 "Виробництво". Це означає, що витрати зараховуються на цей рахунок, показуючи збільшення витрат на виробництво [54].

У кореспонденції з цими дебетовими записами обліку витрат проводяться кредитні записи на рахунках обліку виробничих запасів, розрахунків з персоналом по оплаті праці та інших статей прямих затрат. Ці кредитні записи вказують на зменшення обсягу ресурсів (матеріалів, праці тощо), які були витрачені на виробництво [24].

За дебетом рахунку 23 "Виробництво", фактичну собівартість випущеної з виробництва продукції, виконаних робіт та наданих послуг списують на рахунок 26 "Готова продукція" або, у відношенні до робіт та послуг, можуть списувати прямо на рахунок 90 "Собівартість реалізації". Це відображає в бухгалтерському обліку вартість готової продукції, яка готова до реалізації.

Залишок на рахунку 23 "Виробництво" на кінець звітної місяця показує величину затрат на вартість незавершеного виробництва підприємства. Ця інформація допомагає визначити вартість незавершених робіт чи продукції та контролювати витрати на виробництво, які ще не були списані на готову продукцію чи послуги [13].

У фінансовій звітності даного підприємства витрати відображаються у вигляді витратного доходу, витратних статей чи у складі собівартості продукції.

Витратний дохід - це вартість використаної протягом звітного періоду сировини, матеріалів та інших ресурсів. Також представлені в різних розділах, таких як витрати на операційну діяльність, витрати на адміністративні потреби.

Витрати ПрАТ «Зернопродукт МХП» поділяються на такі види:

– витрати на сільськогосподарську продукцію: насіння, добрива, паливо, заробітна плата, оренда землі та інші затрати, пов'язані з вирощуванням культур.

– витрати на техніку і обладнання: придбання, обслуговування та ремонт сільськогосподарської техніки, інвестиції в нові машини.

– адміністративні витрати: оренда офісного приміщення, заробітна плата адміністративного персоналу, комунальні послуги, офісне обладнання.

– витрати на збут: реклама, транспортування продукції, затрати на упаковку та маркування.

Витрати на сільськогосподарську продукцію відображаються як витрати на заробітну плату, матеріали, технологічні витрати у кошторисі виробництва. Вони включаються до собівартості продукції та враховуються при розрахунку прибутку. Витрати на техніку і обладнання розподіляються на амортизаційні відрахування протягом тривалості використання. Амортизація включається до витрат підприємства та амортизаційного фонду. Адміністративні витрати відображаються у секції “Адміністративні витрати” фінансової звітності. Вони включаються до витрат на управління і адміністрування підприємством. В таблиці 2.3 вказано витрати підприємства та їх значення за три звітні періоди.

Таблиця 2.3

Відображення витрат підприємства у фінансовій звітності за рік що завершився 31 грудня 2020 – 2022 рр. (в тис.грн.)

№	Стаття	Код рядка	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2020
	1	2	3	4	5
1	Незавершені капітальні інвестиції	1005	136 810	95 193	35 330
2	знос	1012	371 376	156 943	376 504

Продовження табл.2.3

№	1	2	3	4	5
3	Незавершене виробництво	1102	629 894	453 220	333 721
4	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 328 448	662 345	1 682 059
5	Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	12 004
6	Адміністративні витрати	2130	201 611	128 845	110 004
7	Витрати на збут	2150	375 555	141 397	191 476
8	Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	2 417 693	1 045 021	371 643
9	Фінансові витрати	2250	20	0	0
10	Інші витрати	2270	159 345	65 451	182 857
11	Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг)	3100	5 963 774	4 636 949	3 610 479
12	Праці	3105	514 118	407 610	400 031
13	Відрахувань на соціальні заходи	3110	130 110	106 038	103 624
14	Витрачання на оплату повернення авансів	3140	46 742	229 942	1 244 659
15	Інші витрачання	3190	8 119 719	8 221 089	5 602 624
16	Витрачання на надання позик	3275	6 583	8 932	11 991
17	Матеріальні затрати	2500	5 659 200	3 194 813	2 587 731
18	Витрати на оплату праці	2505	620 339	493 730	476 803
19	Відрахування на соціальні заходи	2510	125 699	101 324	97 835
20	Амортизація	2515	323 053	333 619	370 973
21	Інші операційні витрати	2520	1 964 019	1 466 255	1 056 291

Джерело: створено автором на основі звітності підприємства

З вищезазначеної таблиці бачимо, що найбільше підприємство ПрАТ «Зернопродукт МХП» витрачається на «Інші витрачання», код рядка 3190, що означає додаткові витрати, які не входять в інші визначені категорії витрат. Наступні найбільш затратні категорії це «Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг) », що зросли протягом трьох років з 3 610 479 тис.грн до 5 963 774 тис.грн. та «Матеріальні затрати» в яких ми бачимо відповідне зростання за три роки від 2 587 731 тис.грн. до 5 659 200 тис. грн.. Стрімке зростання витрат за даними статтями може свідчити про:

– збільшення обсягів виробництва або розширення бізнесу компанії. Більші продажі можуть вимагати більшого обсягу закупівель товарів, робіт або послуг для забезпечення росту підприємства.

– зростання цін на товари, роботи або послуги, що використовуються підприємством. Якщо ціни на ресурси або витрати на робочу силу зросли, це може вплинути на загальні витрати компанії.

– впровадження нових технологій або модернізації застарілих систем на підприємстві. Такі інвестиції можуть вимагати значних витрат на придбання нового обладнання або на навчання персоналу.

В статті «Незавершене виробництво» відображаються витрати на незавершене виробництво та незакінчені роботи, а також вартість напівфабрикатів власного виробництва і валова заборгованість замовників по контрактам, та ми бачимо аналогічне зростання протягом трьох років.

В статті «Дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги» відображається заборгованість покупців чи замовників за надані їм продукцію, товари, роботи чи послуги [21]. В складі витрат майбутніх періодів відображаються витрати, що мали місце в даному звітному періоді чи попередніх періодах, але відносяться до наступних звітних періодів. Тут ми бачимо спадання приблизно у два з половиною рази в 2021 році порівняно з 2020 роком, а потім зростання у 2022 році до 1 328 448 тис. грн. в порівнянні з 662 345 тис. грн. у 2021 році. Спадання та зростання дебіторської заборгованості на ПрАТ «Зернопродукт МХП» протягом трьох років можуть свідчити про різні фактори і проблеми в діяльності компанії.

Зростання дебіторської заборгованості може вказувати на:

– збільшення обсягів продажів товарів, робіт або послуг. Клієнти отримують товари або послуги, але ще не оплатили їх.

– неплатоспроможність клієнтів або неспроможними вчасно оплатити свої заборгованості.

Спадання дебіторської заборгованості також може мати свої причини:

– скорочення обсягів продажів, менше клієнтів отримують товари або послуги, і тому заборгованостей стає менше.

– стабільність фінансового стану, підприємство покращує свою фінансову стійкість, ефективно управляє грошима та зменшує свою залежність від кредитів [28].

– підприємство підвищує контроль над кредитними процесами і зменшує ризик неплатоспроможності [23].

В статті «Адміністративні витрати» Звіту про фінансові результати відображаються загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства [30]. В статті «Інші операційні витрати» відображають собівартість реалізованих виробничих запасів, втрати від обезцінювання запасів та інші витрати, що виникли в ході операційної діяльності підприємства, та вони теж поступово зростають протягом трьох років [35].

Зростання показника "Незавершене виробництво" вказує на те, що на підприємстві відбуваються процеси з виробництва, але вони ще не завершені. Це може включати вирощування рослин або розведення тварин, при яких на даний момент частина виробничих процесів ще триває.

Дана тенденція зростання витрат підприємства свідчить про збільшення обсягу капітальних витрат і процесу розширення виробництва, на це чітко вказують статті “Незавершені капітальні інвестиції”, “Незавершене виробництво”, “Адміністративні витрат”, “Витрат на збут”, “Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг)”, “Матеріальні затрати”, “Витрати на оплату праці”.

За даними з податкових реєстрів України компанія ПрАТ «Зернопродукт МХП» перебуває на обліку в органах доходів та зборів, та не має податкового боргу. Дійсне свідоцтво ПДВ - індивідуальний податковий номер: 325472110154. За 2022 рік підприємство подало податкову звітність до ДПС України, яка включає в себе такі документи:

– Податкова декларація з податку на прибуток підприємств.

- Податкова декларація з податку на додану вартість.
- Податкова декларація з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Згідно з даними податкової декларації з податку на прибуток підприємств, ПрАТ «Зернопродукт МХП» отримало в 2022 році чистий прибуток у розмірі 189 528 тис. грн. Це на 93,7% менше, ніж у 2021 році. Таке значне зниження чистого прибутку пов'язане з зниженням: Інших операційних доходів, Доходів від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю у 2022 році, а також збільшенням різного виду витрат (на збут, інші операційні витрати). Активна фаза військової агресії на території України у 2022 році привела до:

- Зменшення цін на сільськогосподарську продукцію.
- Зменшення кількості вирощуваної сільськогосподарської продукції.
- Зменшення ефективності виробництва.

Через ці фактори велика кількість аграрних підприємств зазнала зниження чистого доходу, на який повпливали показники Інший операційний доходів та Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю.

Основним джерелом доходів ПрАТ «Зернопродукт МХП» у 2022 році був Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), який склав 7 940 755 тис.грн. , що на 25% більше аніж у 2021 році.

Витрати ПрАТ «Зернопродукт МХП» у податковій звітності відображаються відповідно до вимог Податкового кодексу України. Основними статтями витрат на ПрАТ «Зернопродукт МХП» у 2022 році були витрати на виробництво що становлять 8 692 310 тис.грн., які зросли на 35,7% порівняно з 2021 роком, через зростання Матеріальних затрат, Витрат на оплату праці, Інших операційних витрати. Витрати на виробництво включають витрати на придбання сировини та матеріалів, оплату праці, амортизацію основних засобів

та нематеріальних активів, витрати на ремонт та технічне обслуговування обладнання, витрати на транспортування та зберігання продукції.

Витрати на збут зросли у 2022 році на 62,3% порівняно з 2021 роком, вони включають витрати на рекламу та маркетинг, комісійні винагороди, витрати на упаковку та маркування продукції, витрати на транспортування продукції до місця реалізації.

Адміністративні витрати у 2022 році становлять 201 611 тис. грн., що на 36% більше ніж 128 845 тис.грн. у 2021 році. Дані витрати включають витрати на утримання офісу, оплату праці адміністративно-управлінського персоналу, витрати на канцелярські товари, витрати на зв'язок.

Відповідно до Податкового кодексу України, витрати на виробництво, витрати на збут та адміністративні витрати ПрАТ «Зернопродукт МХП» віднесені до валових витрат, тому що відповідають таким критеріям:

- Витрати здійснені у зв'язку з провадженням господарської діяльності підприємства;
- Витрати документально підтверджені;
- Витрати економічно обґрунтовані;
- Витрати відповідають принципу розумності.

У податковій звітності ПрАТ «Зернопродукт МХП» витрати відображаються у формі «Податкова декларація з податку на прибуток підприємств». У цій формі витрати відображаються у рядку 04.04 «Витрати на виробництво» та рядку 04.05 «Витрати на збут».

Основними податками та зборами, сплаченими ПрАТ «Зернопродукт МХП» у 2022 році, були Зобов'язання з податків і зборів, що становлять 326 068 грн. , Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість і становить 8 625 грн., Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів, становить 317 443 грн.

Таблиця 2.4

Податки та збори сплачені ПрАТ «Зернопродукт МХП», грн.

№	Стаття	Код рядка	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2020
	1	2	3	4	5
1	Зобов'язань з податків і зборів	3115	326 068	571 976	311 000
2	Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	8 625	255 583	29 077
3	Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	317 443	316 392	281 923

Джерело: створено автором на основі звітності підприємства та [57]

З таблиці 2.4 видно, що Зобов'язань з податків і зборів у 2021 році зросло на 45,6% порівняно з 2020 роком, але вже у 2022 році спостерігається спадання на 43%. Дана явище пов'язане із зростанням та падінням обсягів виробництва та реалізації продукції. Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість мають аналогічну тенденцію зростання та падіння. Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів збільшилися у 2021 році на 10,9% порівняно з 2020 роком, і в подальшому ми спостерігаємо зростання на 0,3%.

Витрати ПрАТ «Зернопродукт МХП» у статистиці відображаються відповідно до вимог Національного класифікатора витрат і калькуляції собівартості продукції (робіт, послуг), затвердженого наказом Держстандарту України від 12.12.2012 № 755. Відображаються у формі № 1-ПП «Звіт про витрати виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг)».

У даному звіті витрати вказуються за такими статтями представленими у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Витрати ПрАТ «Зернопродукт МХП», які відображаються у статистичній звітності, тис.грн.

№	Стаття	Код рядка	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2020
	1	2	3	4	5
1	Адміністративні витрати	2130	201 611	128 845	110 004
2	Витрати на збут	2150	375 555	141 397	191 476

Продовження табл.2.5

	1	2	3	4	5
3	Інші витрати	2270	159 345	65 451	182 857
4	Матеріальні затрати	2500	5 659 200	3 194 813	2 587 731
5	Витрати на оплату праці	2505	620 339	493 730	476 803
6	Відрахування на соціальні заходи	2510	125 699	101 324	97 835
7	Амортизація	2515	323 053	333 619	370 973
8	Інші операційні витрати	2520	1 964 019	1 466 255	1 056 291

Джерело: створено автором на основі звітності підприємства

Відповідно до даних статистичної звітності ПрАТ «Зернопродукт МХП» за 2022 рік, основні витрати компанії склали Матеріальні затрати 5 659 200 тис. грн., Інші операційні витрати 1 964 019 тис.грн. , Витрати на оплату праці 620 339 тис.грн.

Крім форми № 1-ПП, витрати ПрАТ «Зернопродукт МХП» можуть також відображатися у інших формах статистичної звітності, зокрема Форма № 2-ПВ «Звіт про наявність та рух основних засобів», Форма № 2-ЗВ «Звіт про наявність та рух запасів», Форма № 2-ТП «Звіт про наявність та рух товарно-матеріальних цінностей». Ці форми статистичної звітності дозволяють отримати більш детальну інформацію про структуру витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП».

Висновки до розділу 2

1. Документальне оформлення витрат є важливим процесом в управлінні фінансами та обліком підприємства. Воно допомагає забезпечити точний фінансовий облік, дотримання податкових та бухгалтерських правил, а також сприяє ефективному використанню ресурсів компанії.

Основні вимоги до документального оформлення витрат включають:

- Підтвердження витрат первинними документами.
- Відповідність вимогам діючого законодавства.
- Легкість розуміння документів.
- Відсутність помилок або випадкових даних.

Процес документального оформлення витрат на аграрному підприємстві включає такі основні кроки, як збір первинних документів, класифікація та реєстрація витрат, авізування та затвердження витрат, формування облікових записів, формування фінансової звітності. На ПрАТ «Зернопродукт МХП» дотримуються всіх вимог до документального оформлення витрат. Це дозволяє отримувати точну інформацію про фінансове становище підприємства та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

2. Аналітичний та синтетичний облік витрат є важливими інструментами для ефективного управління підприємством. Аналітичний облік дозволяє отримати детальну інформацію про витрати, що сприяє їх контролю та оптимізації. Синтетичний облік узагальнює інформацію з аналітичного обліку та дозволяє отримати загальний погляд на витрати підприємства. На ПрАТ «Зернопродукт МХП» використовується система обліку матеріальних витрат, яка включає аналітичний та синтетичний облік. Аналітичний облік ведеться в розрізі окремих культур, їх груп, видів робіт, нерозподілених витрат. Синтетичний облік узагальнює інформацію з аналітичного обліку та відображається на рахунках 90 "Собівартість реалізації" та 92 "Адміністративні витрати". Ця система обліку дозволяє підприємству відстежувати рух матеріальних ресурсів на різних етапах виробництва, визначати собівартість реалізованої готової продукції та витрати, пов'язані з управлінням підприємством. Це сприяє ефективному контролю та управлінню ресурсами підприємства, що є важливим аспектом забезпечення стійкості та конкурентоспроможності на ринку.

Переваги системи обліку матеріальних витрат на ПрАТ «Зернопродукт МХП»:

– Допомога в контролі витрат. Аналітичний облік дозволяє відстежувати витрати на різних етапах виробництва, що допомагає менеджерам зрозуміти, де можна заощадити.

– Визначення собівартості продукції. Синтетичний облік дозволяє визначити собівартість реалізованої готової продукції, що є важливим для прийняття рішень про ціноутворення та управління прибутком.

– Управління ресурсами. Система обліку матеріальних витрат допомагає менеджерам ефективно використовувати ресурси підприємства, що сприяє підвищенню ефективності його діяльності.

З плином часу система обліку матеріальних витрат на ПрАТ «Зернопродукт МХП» може бути вдосконалена шляхом впровадження заходів, щодо розширення аналітичного обліку, а саме деталізація витрат за видами діяльності, видами ресурсів та іншими показниками. Впровадження автоматизованої системи обліку допоможе покращити ефективність та точність обліку витрат.

3. Контроль та відображення витрат підприємства у звітності є надзвичайно важливими аспектами фінансового управління, тому що дозволяє підприємству дізнатися, які конкретно видатки здійснюються, на що витрачаються кошти та як це впливає на фінансовий стан компанії [44]. У ПрАТ «Зернопродукт МХП» витрати поділяються на різні види, залежно від їх природи та цільового призначення. Основними статтями витрат на підприємстві у 2022 році були витрати на виробництво, витрати на збут та адміністративні витрати. У 2022 році витрати ПрАТ «Зернопродукт МХП» зросли на 35,7% порівняно з 2021 роком. Це пов'язано з такими факторами:

– Збільшення обсягу капітальних витрат і процесу розширення виробництва;

– Зростання цін на сільськогосподарську продукцію, сировину та матеріали;

– Зниження ефективності виробництва внаслідок військової агресії на території України.

У 2022 році чистий прибуток ПрАТ «Зернопродукт МХП» склав 189 528 тис. грн., що на 93,7% менше, ніж у 2021 році. Це пов'язано зі зниженням

чистого доходу від реалізації продукції, а також збільшенням різного виду витрат. Основними напрямками для зниження витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП» у майбутньому можуть бути оптимізація виробничого процесу, зниження закупівельних цін на сировину та матеріали, підвищення ефективності використання ресурсів, запровадження заходів щодо зниження дебіторської заборгованості.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ПРАТ «ЗЕРНОПРОДУКТ МХП»

3.1. Аналіз стану та ефективності управління витратами ПрАТ «Зернопродукт МХП»

На основі аналізу витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП» можна визначити кілька ключових тенденцій та ефективність управління різними аспектами діяльності підприємства. Цей аналіз допоможе визначити, як підприємство ефективно використовує свої ресурси, впливає на прибутковість та інвестиційну привабливість, а також яким чином керує своєю діяльністю в кожній сфері.

Продажі, загальні та адміністративні витрати (SG&A), є важливою частиною фінансової звітності підприємства. Вони включають витрати, пов'язані з діяльністю підприємства, не пов'язані безпосередньо з виробництвом продукції або наданням послуг. До аналізу SG&A потрібно чітко розуміти їх функції, які бувають внутрішніми, наприклад контроль витрат, який дозволяє виявити непродуктивні витрати та розробити заходи щодо їх зниження, також планування та прогнозування, що дозволяє оцінити вплив витрат на прибуток підприємства, і прийняття рішень, яке дозволяє оцінити ефективність різних альтернативних стратегій.

До зовнішніх функцій SG&A відносять аналіз фінансової діяльності, що дозволяє оцінити конкурентоспроможність підприємства та інвестування, яке дозволяє оцінити ризики та потенційні вигоди інвестицій. В таблиці 3.1 предсталені важливі функції продажів, загальних та адміністративних витрат.

**Загальні та адміністративні витрати ПрАТ «Зернопродукт МХП»
за 2020-2022 рр., (тис.грн.)**

№	Зміст	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2020/2022 рр.
	1	2	3	4	5
1	Витрати на оплату праці та супутні витрати	476 803	493 730	620 339	+23,1
2	Зв'язок	11 300	12 100	12 500	+9,6
4	Витрати на рекламу	175 400	209 400	198 200	+11,5
5	Представницькі витрати та бізнес поїздки	124 200	136 700	138 500	+10,3
6	Використане паливо та інші матеріали	1 523 100	1 856 500	2 510 500	+39,3
7	Витрати на страхування	64 900	72 100	78 500	+17,3
8	Банківські послуги та комісії за конвертацію	109 100	123 400	127 800	+14,6
9	Інше	182 857	65 451	159 345	-14,8
10	Витрати на амортизацію	370 973	333 619	323 053	-14,8

Джерело: сформовано автором на основі звітності ПрАТ «МХП»

З даних, які наведені в таблиці бачимо, що загальні витрати ПрАТ «Зернопродукт МХП» зросли на 28,5% у 2022 році порівняно з 2020 роком. Це зростання пов'язане з збільшенням обсягу виробництва та реалізації продукції підприємства, зростанням цін на енергоносії та інші ресурси, зниженням ефективності використання ресурсів внаслідок військової агресії на території України.

Витрати на оплату праці та супутні витрати є найбільшою статтею витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП». У 2022 році вони склали 62,0% від загальних витрат підприємства. Зростання витрат на оплату праці пов'язане з збільшенням розміру мінімальної заробітної плати в Україні, зростанням цін на товари та послуги, які споживає персонал підприємства та більшенням чисельності працівників підприємства. Витрати на використане паливо та інші матеріали є другою за величиною статтею витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП». У 2022 році вони склали 16,3% від загальних витрат підприємства. Дане зростання пов'язане

зі збільшенням обсягу виробництва продукції підприємства. ростом цін на енергоносії, а також зниженням ефективності використання енергоносіїв.

Аналіз операцій зв'язаних сторін ПрАТ «Зернопродукт МХП» дає змогу зрозуміти ключові аспекти взаємодії компанії з пов'язаними сторонами та визначити можливі впливи на її фінансовий стан і результативність. Для аналізу загальних витрат, проаналізуємо спочатку аналіз операції зв'язаних сторін (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Аналіз операції зв'язаних сторін ПрАТ «Зернопродукт МХП»
за 2020-2022 р.р., (тис.грн.)**

№	Зміст	2020	2021	2022	Відхилення 2020/2022 рр., %
	1	2	3	4	5
1	Позики та фінансова допомога, надані пов'язаним сторонам	2 641	3 694	1 096	-58,6
2	Погашені позики та фінансова допомога пов'язані особи	-	71 000	-	-
3	Відсотки, нараховані за кредитами та грошова допомога повернута	-	7 849	-	-
4	Відсотки, нараховані за кредитами та надана фінансова допомога	-	5 014	293	-
5	Придбання у пов'язаних сторін	257	398	410	59,1
6	Загальна сума, визнана у прибутку чи збитку	676	766	867	28,2
7	Компоненти для комбікорму виробництва	178 324	192 362	157 099	-11,9
8	Інша сировина	42 317	44 458	50 531	19,4
9	Добрива	39 871	40 969	49 603	24,4
10	Рослинна олія	11 445	15 153	49 540	332,9
11	В роботі	38 784	40 103	39 580	2
12	Газ і паливо	7 890	5 057	25 851	227,5
13	Запчастини	17 821	18 935	15 610	-12,4
14	Комбікорм	5 173	6 180	15 043	190,7
15	Інші запаси	3 782	4 002	10 933	189,9

Джерело: сформовано автором на основі звітності ПрАТ «Зернопродукт МХП»

Важливо враховувати, що аналіз операцій зв'язаних сторін повинен враховувати не лише кількісні, але й якісні аспекти співпраці, такі як умови

угод, ризики та вигоди від взаємодії. Подальший контекст та ретельне вивчення фінансових звітів допоможуть отримати більш повний розуміння динаміки компанії та її взаємодії з пов'язаними сторонами.

Аналіз залишків та операцій зв'язаних сторін за 2020 та 2022 роки свідчить про ряд значущих змін в діяльності компанії. Розглянемо динаміку змін деяких операцій на (рис.3.1).

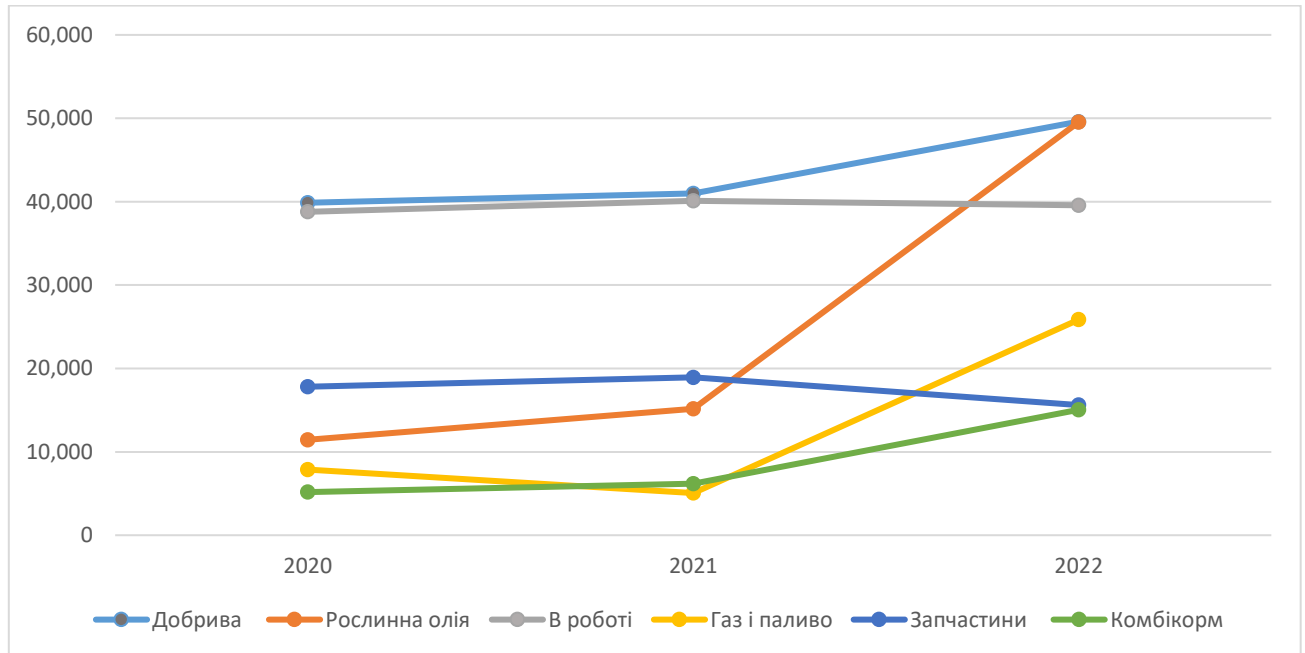

Рис.3.1. Зміни в операціях за 2020-2022 рр., на ПрАТ "Зернопродукт МХП"

Джерело: сформовано автором на основі звітності ПрАТ «Зернопродукт МХП» (табл.3.2)

Відхилення -58.61% вказує на значне скорочення обсягу наданих позик та фінансової допомоги. Це може бути результатом перегляду стратегії фінансування чи змін у взаємодії з партнерами.

Велике значення в 2021 році та повернення до 0 в 2022 році може вказувати на зміни в умовах угод або стратегії компанії щодо пов'язаних сторін. Повторне значення 0 в 2022 році може свідчити про перегляд політики кредитування та можливий вплив на фінансові потоки.

Нульове значення у 2022 році вказує на відсутність діяльності у цьому напрямку та може вимагати уваги у плануванні фінансових операцій. Збільшення на 59.10% свідчить про активізацію співпраці або збільшення обсягів операцій з пов'язаними сторонами.

Зростання на 28.22% може бути результатом збільшення витрат чи покращення прибутковості, що вимагає уваги під час аналізу фінансового стану компанії.

Різноманітні зміни в цих показниках можуть бути зумовлені різними факторами, такими як обсяги виробництва, цінова політика, стратегії управління запасами тощо. Загалом, аналіз показує, що ПрАТ «Зернопродукт МХП» зазнає змін у фінансовій стратегії та співпраці з пов'язаними сторонами, що може відобразитися на її фінансовому стані та результативності.

Важливо подальший моніторинг та вивчення факторів, що впливають на ці зміни для забезпечення ефективного управління ризиками та прийняття обґрунтованих стратегічних рішень. Розглянемо аналіз загальних витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП» за 2020-2022 рр., (табл.3.3).

Таблиця 3.3

Аналіз витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП» за 2020-2022 рр.

№	Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік
	1	2	3	4
1	Знос, тис.грн	376 504	156 943	371 376
4	Собівартість виробництва, тис. грн	3 843 803	3 820 506	5 602 582
5	Обсяг виробництва, тис.т	3 040	3 300	3 600
6	Прямі матеріальні витрати, тис. грн	2 587 731	3 194 813	5 659 200
7	Прямі трудові витрати, тис. грн	476 803	493 730	620 339
8	Інші прямі витрати, тис. грн	182 857	209 451	159 345
9	Непрямі витрати, тис. грн	1 352 620	1 493 510	1 580 608
10	Вартість готової продукції, тис. грн	1 718 639	3 543 756	2 090 312
11	Збільшення виробничих запасів, тис. грн	184 864	601 991	1 091 282
12	Вартість незавершеного виробництва, тис. грн	333 721	453 220	629 894

Джерело: сформовано автором на основі звітності підприємства [37]

За даними таблиці бачимо, що на ПрАТ «Зернопродукт МХП» у 2022 році спостерігається зростання всіх статей витрат, крім вартості готової продукції та інших прямих витрат. Зростання собівартості продукції на ПрАТ «Зернопродукт МХП» у 2022 році пов'язане із зростанням обсягів виробництва продукції на 13,2% порівняно з 2020 роком. Це призвело до збільшення витрат на сировину, матеріали, трудові ресурси та інші ресурси, які використовуються у виробництві. Зростання цін на сировину та матеріали, які зросли на 20% порівняно з 2020 роком. Прямі трудові витрати також зросли у 2022 році через зростання обсягів виробництва продукції підприємства, зростання середньої заробітної плати в Україні, збільшення чисельності працівників підприємства, зростання виробничих запасів.

Таблиця 3.4

Аналіз показників фінансового стану ПрАТ «Зернопродукт МХП»

Показники	Нормативне значення	2020 рік	2022 рік	Відхилення 2020-2022 рр.
1	2	3	4	5
Аналіз майнового стану				
Коефіцієнт оновлення основних засобів	збільшення	0.10	0.12	+0,02
Аналіз ліквідності				
Коефіцієнт покриття	> 1	1.80	1.90	+0,1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	1.20	1.30	+0,1
Чистий оборотний капітал (тис. Грн.)	> 0	2 000 000	2 000 000	0
Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості)				
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	> 0,5	0.6	0.55	-0,05
Коефіцієнт фінансування	< 1	0.80	0.70	-0,1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0	0.50	0.60	+0,1
Аналіз ділової активності підприємства				
Коефіцієнт оборотності активів	збільшення	1.20	1.30	+0,1
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	збільшення	0.80	0.90	+0,1
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	збільшення	1	1.10	+0,1

Продовження табл.3.4

1	2	3	4	5
Строк погашення дебіторської заборгованості (днів)	зменшення	30	27	-3
Строк погашення кредиторської заборгованості (днів)	зменшення	45	42	-3
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	збільшення	2	2.20	+0,2
Коефіцієнт оборотності основних засобів(фондовіддача)	збільшення	1.10	1.20	+0,1
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	збільшення	0.60	0.70	+0,1
Аналіз рентабельності підприємства				
Коефіцієнт рентабельності активів	> 0	0.12	0.10	-0,02
Коефіцієнт рентабельності діяльності	> 0	0.28	0.024	-0.256

Джерело: сформовано автором на основі звітності ПрАТ «Зернопродукт МХП»

Майнові показники підприємства свідчать про його достатню фінансову міцність. Коефіцієнт оновлення основних засобів збільшився, що свідчить про зростання інвестицій у виробничі потужності підприємства. Чистий оборотний капітал також збільшився, що свідчить про зростання його платоспроможності. Ліквідні показники підприємства також свідчать про його достатню фінансову міцність. Коефіцієнти покриття та швидкої ліквідності збільшилися, що свідчить про зростання його можливості погашати короткострокові зобов'язання.

Рентабельність підприємства - це показник, який характеризує ефективність використання ресурсів підприємства. Він визначається як відношення прибутку підприємства до його активів або виручки від реалізації продукції (послуг) [52]. У даному випадку рентабельність підприємства розраховується як відношення чистого прибутку до виручки від реалізації продукції (послуг).

У 2020 році рентабельність підприємства становила:

Рентабельність = Чистий прибуток / Виручка від реалізації продукції (послуг)

Рентабельность = 1 205 797 / 4 300 428 Рентабельність = 0,28

У 2022 році рентабельність підприємства становила:

Рентабельність = Чистий прибуток / Виручка від реалізації продукції (послуг)
 Рентабельність = 189 528 / 7 940 755 Рентабельність = 0,024

Таким чином, рентабельність підприємства знизилася з 28% у 2020 році до 2,4% у 2022 році. Це свідчить про зниження ефективності використання ресурсів підприємства. Основними причинами зниження рентабельності є зростання витрат підприємства, зниження цін на продукцію (послуги). Для підвищення рентабельності підприємству необхідно вжити заходів щодо зниження витрат та збільшення обсягів продажів.

3.2. Аудит витрат підприємства

Аналіз та аудит витрат підприємства є важливими елементами фінансового управління. Вони дозволяють оцінити ефективність використання ресурсів підприємства, виявити непродуктивні витрати та розробити заходи щодо їх зниження. Програма аудиту витрат підприємства є документом, який деталізує план аудиту витрат підприємства, та містить інформацію про мету та завдання аудиту, об'єкт аудиту, період аудиту, методи та інструменти аудиту, зміст та обсяг робіт з аудиту, план-графік виконання робіт з аудиту [17].

Аналіз витрат підприємства може проводитися як внутрішніми, так і зовнішніми аудиторами. Внутрішній аналіз витрат проводиться штатними працівниками підприємства, а зовнішній - аудиторськими фірмами.

Служба внутрішнього аудиту (СВА) є незалежним підрозділом, який відповідає за забезпечення ефективності та результативності діяльності ПрАТ «Зернопродукт МХП». У рамках своїх повноважень СВА може проводити аудит витрат операційної діяльності компанії, з метою виявлення можливостей їх зниження та підвищення ефективності управління ними, рис.3.2 .

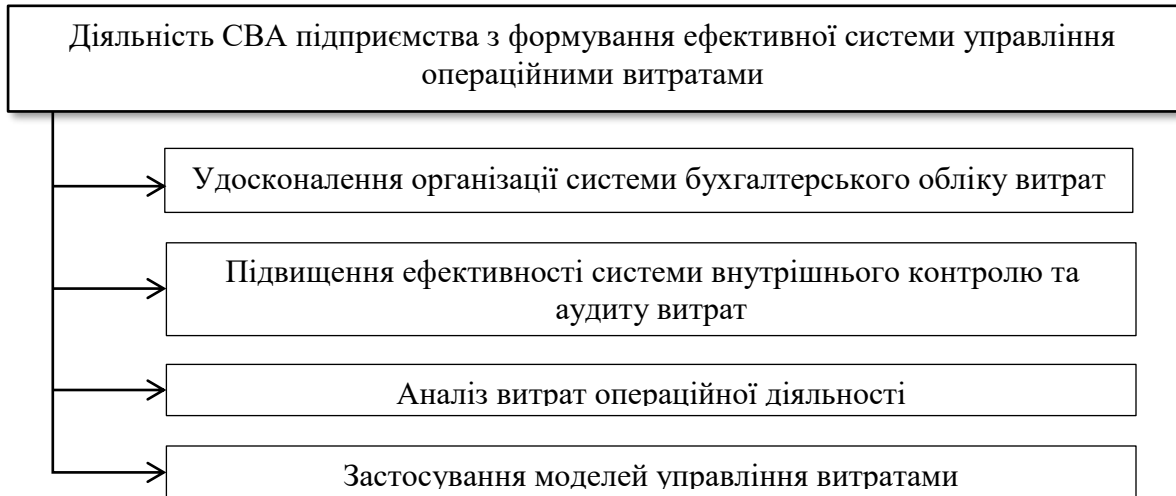

Рис. 3.2 Напрями діяльності служби внутрішнього аудиту з формування ефективної системи управління витратами операційної діяльності підприємства

Джерело: сформовано автором

Основними напрямками діяльності СВА у цьому напрямі можуть бути:

– аналіз системи обліку витрат компанії, щоб оцінити її ефективність та повноту, включає в себе аналіз таких аспектів, як: методика обліку витрат, достовірність інформації про витрати, відповідність системи обліку вимогам чинного законодавства.

– аналіз структури витрат компанії, щоб виявити основні статті витрат, які мають потенціал для зниження, включає в себе аналіз таких аспектів, як: вплив різних факторів на структуру витрат, можливі заходи щодо зниження витрат.

– аналіз ефективності управління витратами компанії, щоб оцінити, наскільки ефективно компанія використовує свої ресурси, включає в себе аналіз таких аспектів, як: планування витрат, контроль витрат, аналіз витрат.

Внутрішній аналіз витрат може проводитися на різних рівнях управління підприємством. На рівні оперативного управління аналіз витрат спрямований на виявлення непродуктивних витрат та розробку заходів щодо їх зниження, на рівні стратегічного управління аналіз витрат проводиться з метою визначення загальної політики підприємства щодо витрат.

Аналіз витрат може проводитися за такими напрямками:

– Структурний аналіз спрямований на вивчення складу витрат підприємства, дозволяє визначити, які статті витрат є найбільш значущими, а які мають незначний вплив на загальний обсяг витрат.

– Динамічний аналіз спрямований на вивчення зміни витрат підприємства в часі, дозволяє визначити тенденції зміни витрат, а також виявити фактори, що впливають на ці зміни.

– Порівняльний аналіз спрямований на порівняння витрат підприємства з витратами інших підприємств, дозволяє оцінити конкурентоспроможність підприємства.

Аудит витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП» проводиться відповідно до вимог нормативних документів, а також внутрішніх документів підприємства. Аудиторська фірма, яка проводить аудит витрат підприємства, повинна мати відповідну кваліфікацію та досвід, аудитори незалежними від підприємства.

Аудит витрат проводиться з метою оцінки стану та ефективності управління витратами в компанії. Об'єктом аудиту є система управління витратами на ПрАТ «Зернопродукт МХП». Період аудиту визначає, за який період часу буде проводитися аудит. Для проведення аудиту витрат можуть використовуватися різні методи та інструменти, такі як аналіз документів, інтерв'ю з персоналом, аналіз витрат.

Аудит витрат підприємства включає в себе етап підготовки до аудиту, а саме вивчення нормативно-правової бази, внутрішніх документів підприємства, а також даних фінансової звітності. Проведення аудиту включає в себе перевірку достовірності даних про витрати підприємства, а також оцінку ефективності використання ресурсів. Висновок аудиту включає в себе рекомендації щодо підвищення ефективності використання ресурсів підприємства.

Одним із важливих напрямків аналізу витрат підприємства є вивчення впливу цін на сировину та матеріали на загальний обсяг витрат. Це пов'язано з тим, що ПрАТ «Зернопродукт МХП» є сировинозалежним підприємством. Також важливим напрямком аналізу витрат є вивчення ефективності використання основних засобів, це пов'язано з тим, що ПрАТ «Зернопродукт МХП» є капіталомістким підприємством.

Аудит витрат допомагає переконатися у відповідності обліку та звітності прийнятним стандартам, а також ідентифікувати можливі ризики та резерви для оптимізації управлінських рішень. Аудит включає перевірку виконання аудиторських процедур для одержання аудиторських доказів щодо сум та розкриттів у фінансових звітах. Вибір процедур залежить від професійного судження аудитора з оцінкою ризиків суттєвого викривлення фінансових звітів внаслідок шахрайства чи помилок.

Оцінюючи ризики, аудитор розглядає ті аспекти внутрішнього контролю, що стосуються підготовки та достовірного відображення інформації у фінансових звітах. Аудиторська перевірка включає також оцінку застосованих принципів бухгалтерського обліку й суттєвих попередніх оцінок, здійснених управлінським персоналом, а також оцінку загального подання фінансових звітів [56]. В таблиці 3.5 представлені показники аудиту витрат на сільськогосподарському підприємстві (табл.3.5).

Таблиця 3.5

**Аудит сільськогосподарських витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП»
за 2020-2022 р.р., (тис.грн.)**

№	Зміст	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2020-2022 рр.
	1	2	3	4	5
1	Компоненти для комбікорму виробництва	178 324	192 362	157 099	-11,9
2	Інша сировина	42 317	44 458	50 531	19,4
3	Добрива	39 871	40 969	49 603	24,4

Продовження табл.3.5

	1	2	3	4	5
4	Рослинна олія	11 445	15 153	49 540	332,9
5	В роботі	38 784	40 103	39 580	2
6	Газ і паливо	7 890	5 057	25 851	227,5
7	Запчастини	17 821	18 935	15 610	-12,4
8	Комбікорм	5 173	6 180	15 043	191
9	Інші запаси	3 782	4 002	10 933	190

Джерело: сформовано автором на основі звітності ПрАТ «Зернопродукт МХП»

Проаналізуємо зміни за кожним пунктом аудиту деяких сільськогосподарських витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП» за 2020-2022 рр:

Компоненти для комбікорму виробництва зменшилися на 11.89%, це може бути пов'язане з оптимізацією виробничих процесів або змінами в стратегії сировинного забезпечення. Важливо вивчити фактори, що призвели до цього відхилення.

Інша сировина зросла на 19.39%, що може вказувати на збільшення обсягів виробництва або зміни у вартості сировини. Рекомендується вивчити фактори, які вплинули на цей ріст.

Добрива збільшилися на 24.40%, свідчити про зростання використання добрив або збільшення їх вартості. Важливо з'ясувати причини цього зростання та його вплив на сільськогосподарську діяльність.

Рослинна олія, вражаючи зростання на 332.86% вимагає детального аналізу. Можливі фактори включають зміни на ринку олії, збільшення виробництва або вартості сировини.

В роботі невелике зростання на 2.05%, результата ефективного управління витратами чи оптимізація виробничих процесів. Газ і паливо зросли на 227.50% через зміну вартості енергоресурсів, збільшення виробництва чи зміни технологічних процесів.

Витрати на запчастини зменшилися на 12.38%, що пов'язане з оптимізацією запасів або переглядом постачальницьких угод. Комбікорм, суттєве збільшення на 190.73% розглядається як ключовий аспект стратегії виробництва та ринкової

стратегії. Інші запаси зросли на 189.87%, вказувати на розширення асортименту продукції або збільшення обсягів виробництва.

Завдання аудиту витрат підприємства полягають у наступному:

– Оцінка стану та ефективності управління витратами в підприємстві, що передбачає аналіз системи обліку витрат, структури витрат, методів планування витрат, методів контролю витрат, методів аналізу витрат.

– Визначення недоліків в системі управління витратами в підприємстві, та передбачає виявлення недостатньої повноти та достовірності інформації про витрати, неефективної структура витрат, недостатньої ефективності методів планування витрат, недостатньої ефективності методів контролю витрат, недостатньої ефективності методів аналізу витрат.

– Розробка рекомендацій щодо усунення недоліків в системі управління витратами в підприємстві, передбачає розробку рекомендацій щодо вдосконалення системи обліку витрат, оптимізації структури витрат, впровадження ефективніших методів планування витрат, впровадження ефективніших методів контролю витрат, впровадження ефективніших методів аналізу витрат.

Результати аудиту витрат підприємства можуть бути використані для покращення ефективності управління витратами в підприємстві, підвищення прибутковості підприємства, забезпечення фінансової стабільності підприємства.

Аудит витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП» на виробництво та реалізацію є важливим етапом у забезпеченні достовірності та обґрунтованості облікових даних. Аудиторські процедури, спрямовані на виявлення невідповідностей облікових даних фактичним витратам, можна розділити на такі групи: процедури попереднього вивчення, спрямовані на отримання загального розуміння діяльності підприємства, включаючи його організаційну структуру, системи управління, обліку та контролю. Процедури оцінки ризиків, спрямовані

на виявлення ризиків суттєвих невідповідностей облікових даних фактичним витратам. Процедури тестування контролю, та процедури тестування суті, які спрямовані на отримання аудиторських доказів щодо достовірності та обґрунтованості облікових даних фактичних витрат.

До конкретних методів аудиту витрат, які дозволяють виявити невідповідності облікових даних фактичним витратам можна віднести:

- Аналіз фактичних витрат, метод передбачає порівняння фактичних витрат з плановими витратами, а також з витратами інших підприємств, що працюють в аналогічній галузі.
- Аналіз витрат за статтями, передбачає аналіз витрат за статтями, щоб виявити незвичні або надмірні витрати.
- Аналіз витрат за часом, щоб виявити сезонні коливання витрат або інші нехарактерні тенденції.
- Аналіз витрат за місцем, щоб виявити нерівномірність витрат або інші нехарактерні тенденції.
- Аудит документації, метод передбачає перевірку наявності та повноти первинної документації, що підтверджує витрати.
- Аудит розрахунків, передбачає перевірку правильності розрахунків витрат.

Застосування цих методів дозволяє аудитору отримати більш повне розуміння фактичних витрат підприємства і виявити невідповідності облікових даних фактичним витратам, а також отримати аудиторські докази щодо достовірності та обґрунтованості облікових даних.

Аудит витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП» показав, що підприємство має значний потенціал для зниження витрат. Впровадження заходів зазначених вище дозволить підприємству підвищити свою конкурентоспроможність та покращити фінансові результати. В додатку Ж представлений аудиторський висновок щодо діяльності підприємства, який вказує що за 2022 рік звітність

відповідає вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, прийнятих в Україні, а також представлена вона в такий спосіб, що забезпечує користувачів достовірною та обґрунтованою інформацією про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Однак, аудиторська фірма виявила деякі недоліки у системі внутрішнього контролю ПрАТ «Зернопродукт МХП», а саме недостатню ефективність щодо забезпечення достовірності фінансової звітності, може бути пов'язано з такими факторами, як: відсутність належного контролю за обліком витрат, відсутність належного контролю за обліком дебіторської та кредиторської заборгованості.

Аудиторська фірма рекомендувала Товариству вжити заходів для усунення виявлених недоліків у системі внутрішнього контролю, це дозволить підвищити достовірність фінансової звітності та зменшити ризик виникнення помилок та шахрайства.

3.3. Напрями удосконалення обліково-інформаційної системи підприємства за результатами аналізу та аудиту витрат

У 2022 році ПрАТ «Зернопродукт МХП» зазнало значного зростання витрат, що привело до зниження прибутку підприємства. Для того, щоб уникнути цього, підприємству необхідно вжити заходів щодо зниження непрямих витрат, а також ефективного управління запасами.

За даними проведеного аналізу ПрАТ «Зернопродукт МХП» бачимо, що підприємство має значні витрати на оплату праці та супутні витрати, а також на використане паливо та інші матеріали. Зростання цих витрат у 2022 році пов'язане з такими факторами, як зростання обсягу виробництва та реалізації продукції підприємства, зростання цін на енергоносії та інші ресурси, а також зниження ефективності використання ресурсів внаслідок військової агресії на території України.

ПрАТ «Зернопродукт МХП» необхідно вжити заходів щодо зниження своїх витрат, зокрема:

- Удосконалити систему оплати праці та супутніх витрат з метою підвищення ефективності використання трудового потенціалу підприємства;
- Впровадити заходи щодо підвищення енергоефективності виробництва;
- Зменшити обсяги витрат на інші статті витрат, зокрема на рекламу, представницькі витрати та бізнес поїздки.

Для зниження непрямих витрат підприємству необхідно провадити заходи щодо підвищення ефективності використання основних засобів, знизити споживання енергоносіїв, переглянути тарифи на транспортні послуги. Знизити витрати на рекламу та маркетингові заходи. Упровадити систему управління запасами, яка дозволить зменшити їх обсяги та витрати на їх зберігання.

Для зниження прямих витрат підприємству необхідно знизити споживання сировини та матеріалів, підвищити ефективність використання ресурсів, переглянути постачальників сировини та матеріалів.

На основі результатів аналізу та аудиту витрат на ПрАТ «Зернопродукт МХП», можна виокремити кілька важливих напрямів для удосконалення обліково-інформаційної системи підприємства. Виявлені в цих розділах діагностики інформаційні недоліки та можливості для оптимізації витрат дають підстави для впровадження ряду покращень.

До цих напрямів відносяться оптимізація системи обліку, автоматизація процесів, поліпшення звітності, модернізація інформаційної бази, навчання персоналу та постійний моніторинг результатів. Здійснення зазначених удосконалень дозволить підприємству ефективніше управляти витратами та досягати своїх стратегічних цілей у сучасних умовах конкурентного ринку.

Першим важливим напрямком удосконалення обліково-інформаційної системи ПрАТ «Зернопродукт МХП» є оптимізація системи обліку витрат. На

підставі результатів аналізу і аудиту витрат стало очевидним, що підприємство може значно покращити свій облік і контроль витрат.

Однією з можливих покращень є вдосконалення структури рахунків інформаційної системи. Це включає у себе розробку докладної класифікації витрат, впровадження окремих аналітичних рахунків для кожного виду витрат, таких як дослідження та розробка, технологічні інновації, технологічна діяльність, конструкторська діяльність та організаційно-управлінська діяльність. Така докладність дозволить вивчати витрати більш детально та впроваджувати докладну внутрішню звітність на рівні окремих підрозділів підприємства [3].

Також, важливим елементом оптимізації системи обліку витрат є впровадження ефективних інструментів автоматизації, які дозволять підприємству миттєво реагувати на зміни витрат і ефективно відстежувати їхній рух [16]. Це може включати в себе впровадження спеціалізованих програм для обліку витрат, створення інтерактивних звітів та панелей управління, які дозволять менеджменту здійснювати прийняття рішень на основі актуальних даних.

Окрім цього, оптимізація системи обліку витрат передбачає покращення процедур внутрішнього контролю та регулярний аудит обліку витрат для виявлення і усунення можливих порушень та недоліків. Це забезпечить більш високу достовірність і надійність обліку витрат та сприятиме зменшенню ризиків помилок.

Загалом, оптимізація системи обліку витрат є ключовим елементом вдосконалення обліково-інформаційної системи підприємства, яка дозволить досягти більшої ефективності у управлінні витратами та досягненні стратегічних цілей підприємства.

Автоматизація обліку є одним із найважливіших напрямків удосконалення обліково-інформаційної системи ПрАТ «Зернопродукт МХП». Цей процес

передбачає впровадження сучасних інформаційних технологій та програмного забезпечення для оптимізації процедур обліку і звітності на підприємстві.

За допомогою автоматизації обліку витрат, підприємство може значно спростити процеси збору, аналізу та обробки даних про витрати. Це дозволить працівникам зосередитися на більш важливих завданнях, таких як аналіз результатів і прийняття стратегічних рішень [6].

Зокрема, впровадження спеціалізованих програм для обліку витрат, електронних таблиць та інших інструментів дозволить автоматизувати процес введення даних, проведення розрахунків, та побудови звітів. Це збільшить точність і швидкість обробки інформації. Однак, ключовою перевагою автоматизації є її можливість надавати реальний час доступу до актуальних даних всім зацікавленим сторонам, включаючи вищий менеджмент.

За допомогою веб-систем і спеціальних звітів, керівництво може миттєво отримувати інформацію про витрати і динаміку розвитку різних секторів діяльності підприємства. Це дозволяє оперативно реагувати на зміни в обстановці та вчасно коригувати стратегію розвитку.

Зокрема, важливо враховувати впровадження системи контролю за витратами та автоматичні механізми виявлення витратних «ланок» або потенційних резервів економії. Також, автоматизований облік дозволить підприємству створити ефективну систему бюджетування та контролю витрат, що сприяє оптимізації фінансових процесів.

Отже, автоматизація обліку витрат є стратегічно важливою ініціативою, яка допоможе підприємству підвищити продуктивність, впровадити ефективні механізми контролю і оптимізації витрат, а також сприяти швидкому та обґрунтованому прийняттю рішень для досягнення успіху в конкурентному середовищі.

Висновки до розділу 3

1. Загальні витрати на дослідження і розробку протягом 2020-2022 років відображають стабільний ріст, що свідчить про зростаючий інноваційний потенціал підприємства. Однак поточні витрати на дослідження і розробку суттєво перевищують капітальні витрати, що може свідчити про потребу в більш інтенсивному інвестуванні в цю сферу для підвищення продуктивності.

У контексті витрат на технологічні інновації було виявлено зростаючий тренд, який є позитивним сигналом для компанії. Виручка від реалізації інноваційної продукції також показує збільшення, що свідчить про успішну комерціалізацію інноваційних розробок. Витрати на технологічну діяльність, включаючи як капітальні, так і поточні, показали значний зросток протягом розглянутого періоду. Це свідчить про активну технічну діяльність підприємства та збільшення обсягів виробництва.

Витрати на конструкторську діяльність також демонструють зростаючий тенденцію, що може свідчити про посилену розробку нових продуктів і технологій. На підприємстві спостерігалось загальне зростання витрат протягом розглянутого періоду, що свідчить про активний розвиток та розширення діяльності. Загальні витрати підвищилися на кілька відсотків, зокрема завдяки збільшенню витрат на дослідження і розробку, технологічні інновації, технологічну діяльність та конструкторську роботу.

Збільшення витрат на дослідження і розробку, технологічні інновації та інші напрями свідчить про зростаючу інвестиційну активність та бажання підприємства покращити свої технології та розширити асортимент продукції. Ця стратегія може призвести до створення нових можливостей та підвищення конкурентоспроможності на ринку. У цілому, зростання загальних витрат може бути індикатором активного розвитку і розширення підприємства. Однак для забезпечення фінансової стійкості важливо вдосконалювати стратегії

управління витратами та ефективно використовувати ці кошти для забезпечення конкурентоспроможності і прибутковості.

2. Аналіз та аудит витрат є важливими інструментами управління підприємством. Вони дозволяють оцінити ефективність використання ресурсів, виявити непродуктивні витрати та розробити заходи щодо їх зниження. Аудит витрат ПрАТ «Зернопродукт МХП» показав, що підприємство має значний потенціал для зниження витрат. Для зниження витрат на сировину та матеріали підприємству необхідно провести детальний аналіз факторів, які вплинули на їх зростання в 2022 році. Зокрема, необхідно з'ясувати, чи пов'язане зростання витрат із зміною ринкових цін, збільшенням обсягів виробництва чи іншими факторами. Для зниження витрат на енергоресурси підприємству необхідно провести енергоаудит та впровадити заходи щодо підвищення енергоефективності. Для зниження витрат на запаси підприємству необхідно провести аудит запасів та впровадити заходи щодо оптимізації їх складу та рівня.

3. ПрАТ «Зернопродукт МХП» має значний потенціал для зниження витрат. Впровадження рекомендацій, зазначених вище, дозволить підприємству підвищити свою конкурентоспроможність та покращити фінансові результати. Особливо важливим є впровадження заходів щодо зниження непрямих витрат, таких як оплата праці, енергоресурси та витрати на рекламу. Ці заходи можуть бути реалізовані шляхом впровадження ефективних систем управління, автоматизації процесів та підвищення ефективності використання ресурсів. Також, підприємству необхідно вдосконалити свою обліково-інформаційну систему, щоб мати точну та актуальну інформацію про витрати. Це дозволить керівництву підприємства приймати ефективні рішення щодо управління витратами.

ВИСНОВКИ

У економіці витрати розглядають як "втрату можливості", тобто суму грошей, яку можна було б отримати за найвигіднішим із всіх можливих альтернативних використань ресурсів. З бухгалтерського погляду, витрати визначаються як фактичні витрати ресурсів. Існування різних концепцій щодо суті витрат пов'язане з використанням різних підходів до розуміння економічного і виробничого процесу.

Витрати грають ключову роль в економічній діяльності підприємства. Вони впливають на формування собівартості продукції, прибутку та цінову політику. Правильна класифікація витрат допомагає підприємствам раціонально управляти ресурсами, знаходити шляхи зниження собівартості продукції, підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності на ринку.

Важливою частиною бухгалтерського обліку є правильна класифікація витрат за їхніми характеристиками та призначенням, щоб забезпечити точний облік фінансових операцій та звітності. Різні види витрат можуть включати прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, загальновиробничі витрати, амортизацію, податки та багато інших елементів. Управління витратами є важливою складовою стратегії підприємства і допомагає забезпечити стабільність та прибутковість бізнесу.

Нормативно-правова база бухгалтерського обліку та аудиту в Україні формується різними органами влади на різних рівнях, і включає різні форми регулювання. Можна відзначити, що 2022 рік був досить складним для ПрАТ «Зернопродукт МХП», як свідчать економічні показники, які розглядаються в контексті трьох років - з 2020 по 2022 рік. Відзначилася зниження багатьох ключових показників, таких як чистий дохід від реалізації продукції та собівартість випущеної продукції.

Середньорічна вартість необоротних активів збільшилась на 204417 тис. грн. у 2022 році в порівнянні з 2020, а оборотних активів – на 5464 тис. грн.

За роки 2020-2022 знос обладнання зріс на 14.0%, вказуючи на певну фізичну зносостійкість обладнання. Витрати на оновлення зросли на 79.7% з 2020 по 2022 рік, що може вказувати на активне розширення виробництва або оновлення устарілого обладнання.

Коефіцієнт вибуття зріс на 19.6%, що може свідчити про зниження потреби у вибутті обладнання завдяки його ефективному використанню.

Загальні затрати на виробництво також значно зросли протягом цього періоду, що може вказувати на зростання загальних виробничих витрат. Збільшення виробничих запасів зростало з 2020 по 2022 рік, а вартість незавершеного виробництва також зросла. Це може вказувати на збільшення незавершених робіт чи продукції та зростання витрат на виробництво.

У загальному контексті дані свідчать про активний розвиток підприємства, збільшення виробництва та зростання витрат на виробництво протягом цього періоду.

На основі аналізу фінансово-економічних показників ПрАТ «Зернопродукт МХП» було встановлено, що підприємство є прибутковим, вигідним та володіє високою ефективністю у використанні своєї наявної техніки, а також виявляє якісний контроль над станом свого матеріально-технічного забезпечення.

Підприємство відзначається постійним розвитком, збільшенням своїх потужностей, впровадженням інноваційних рішень та укріпленням своєї позиції на ринку завдяки зростанню обсягів виробництва та загальної ділової активності.

Загальні витрати на дослідження і розробку протягом 2020-2022 років відображають стабільний ріст. Це свідчить про зростаючий інноваційний потенціал підприємства. Однак поточні витрати на дослідження і розробку

суттєво перевищують капітальні витрати, що може свідчити про потребу в більш інтенсивному інвестуванні в цю сферу для підвищення продуктивності.

У контексті витрат на технологічні інновації було виявлено зростаючий тренд, який є позитивним сигналом для компанії. Виручка від реалізації інноваційної продукції також показує збільшення, що свідчить про успішну комерціалізацію інноваційних розробок.

Витрати на технологічну діяльність, включаючи як капітальні, так і поточні, показали значний зросток протягом розглянутого періоду. Це свідчить про активну технічну діяльність підприємства та збільшення обсягів виробництва.

Нарешті, витрати на організаційно-управлінську діяльність вказують на певний ріст, який, з одного боку, може свідчити про підвищену ділову активність, а з іншого - може вимагати уваги до більш ефективного управління цими витратами.

Результати аналізу свідчать про активну розвитку і інвестиційну стратегію ПрАТ «Зернопродукт МХП». Однак компанія також повинна звернути увагу на баланс між поточними і капітальними витратами в різних сферах її діяльності для досягнення більшої ефективності управління витратами.

На підприємстві спостерігалось загальне зростання витрат протягом розглянутого періоду, що свідчить про активний розвиток та розширення діяльності. Загальні витрати підвищилися на кілька відсотків, зокрема завдяки збільшенню витрат на дослідження і розробку, технологічні інновації, технологічну діяльність.

Збільшення витрат на дослідження і розробку, технологічні інновації та інші напрями свідчить про зростаючу інвестиційну активність та бажання підприємства покращити свої технології та розширити асортимент продукції. Ця стратегія може призвести до створення нових можливостей та підвищення конкурентоспроможності на ринку.

Зростання витрат на технологічну діяльність свідчить про активний розвиток технічної бази підприємства та інвестиції в сучасні технології. Це може покращити якість та продуктивність виробництва.

У цілому, зростання загальних витрат може бути індикатором активного розвитку і розширення підприємства. Однак для забезпечення фінансової стійкості важливо вдосконалювати стратегії управління витратами та ефективно використовувати ці кошти для забезпечення конкурентоспроможності і прибутковості. Також важливо надалі моніторити витрати та забезпечувати їх оптимізацію та ефективне використання для досягнення стратегічних цілей підприємства.

Важливим завданням для ПрАТ «Зернопродукт МХП» є оптимізація процесів обліку різних видів витрат. Це може включати удосконалення бухгалтерського обліку, впровадження сучасних інформаційних систем, які дозволяють автоматизувати облік та звітність.

Впровадження сучасних інформаційних технологій та програмного забезпечення для автоматизації обліку витрат допоможе покращити точність та швидкість обробки фінансової інформації. Покращення якості та доступності інформації є ключовим аспектом удосконалення обліково-інформаційної системи. Важливо розробити єдину систему обліку, яка забезпечує централізований доступ до фінансової інформації.

Узагальнюючи, удосконалення обліково-інформаційної системи на ПрАТ «Зернопродукт МХП» вимагатиме інтегрованого підходу, який включає в себе технологічні покращення, підвищення кваліфікації персоналу та створення ефективної системи моніторингу та аналізу. Ці заходи сприятимуть покращенню фінансової стабільності та конкурентоспроможності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акименко О. Ю., Жолобецька М. Б. Вплив цифровізації на формування цілісної системи обліково – аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання. Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : тези доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 27 листопада 2019 р.). Чернігів: ЧНТУ, 2019. С. 53-55.
2. Бержанір І.А., Вінницька О.А., Гвоздеї Н.І. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства. Молодий вчений. 2018. №2(54). с. 682–686.
3. Брунгільд С. Управління дебіторською заборгованістю: навч. посібник. Litres, 2017. 591 с.
4. Бутинець Ф. Ф. Шляхи удосконалення обліку розрахунків з контрагентами. Економічна теорія та історія економічної думки. 2018. С. 72.
5. Бухгалтерський облік [Текст] : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь [та ін.]. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 460 с.
6. Вишнеvsька О. М. Сутність і особливості фінансового прогнозування діяльності підприємства. Фінансовий простір. 2021. №. 1. С. 63–68.
7. Волот О. І., Єрошенко Я. М. Щодо окремих питань організації обліку (Положення про відділ управління бухгалтерського обліку). Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в контексті євроінтеграції : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса : ОНЕУ, 2020. С. 21-22.
8. Гришко Н. В., Лубенченко О. Е., Краснов О. М. Організація обліку : навч. посіб. Алчевськ : ДонДТУ, 2018. 216 с.
9. Гуцаленко Л. В. Адаптивна система обліку і контролю результатів діяльності сільськогосподарських підприємств : монографія К. : ННЦ ІАЕ, 2019. 372 с.

10. Дерій В. А., Гуцаленко Л. В., Козаченко А. Ю. Організаційно-методичні аспекти обліку та контролю невиробничих витрат : монографія Тернопіль: Тернопільський національний економічний університет, 2018. 240 с.
11. Пачоли Л. Трактат о счетах и записях / Л. Пачоли. под ред. проф. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 1982. – 286 с.
12. Дорош Н. І., Лясківська Г. В. Внутрішній аудит витрат на виробництво. Молодий вчений, 2018. № 3(1). С. 346-350. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_3\(1\)__79](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_3(1)__79).
13. Жолобецька М. Б., Акименко О. Ю. Забезпечення ефективної організації обліку в контексті Європейської інтеграції. Проблеми системного підходу в економіці : зб. наук. праць. 2019. Вип. 5(73), ч. 1. С. 120-126.
14. Ковальчук Н. О. Антикризовий фінансовий менеджмент як основа управління фінансами вітчизняних підприємств. Економіка та суспільства. 2018. С. 203.
15. Конспект лекцій із дисципліни «Інноватика промислового підприємства» – Бояринова К. О. // Київ, 2018. С.246.
16. Лень В. С., Гливенко В. В. Довгострокові дебіторська заборгованість та зобов'язання в обліку та звітності. Облік і фінанси. 2020. № 3 (89). С. 30-40.
17. Лень В. С., Гливенко В. В. Облікова політика та її складові. Облік і фінанси. 2019. № 2 (84). С. 26-35.
18. Маліновська О. Я. Платоспроможність підприємств України в сучасних умовах. Вісник Львівської державної фінансової академії. Науковий журнал. 2022. № 22. С. 137–141.
19. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2019. 132 с.
20. Нусінов В. Я. Методичні аспекти діагностики кризового стану на підприємствах. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2019. №. 2 (56) Ч. 2. С. 82.

21. Перетятко Ю. М. Організація обліку основних засобів в умовах становлення інформаційної економіки. Науковий вісник Полісся. 2019. № 2. С. 50-56.
22. Пилипенко К. А., Костенко А. Д., Баклицька М. Р. Особливості обліку витрат: вітчизняний та міжнародний досвід ХНТУСГ. 2018. С. 215-218.
23. Рубан Л.О., Овчаренко Ю.С. Побудова системи діагностики фінансового стану промислового підприємства. Молодий вчений. 2019. №5(45). С. 709–714.
24. Руда Р.В. Оцінка фінансового стану підприємства: сутність та необхідність. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2019. №1(9). С. 61–65.
25. Рудницька О.М. Застосування методів фінансового менеджменту як інструменту ефективного управління підприємством. Науковий вісник НЛТУ України. 2020. № 10. С. 215–221.
26. Рязяєва Т.Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2020. №3. Т.1. С. 177–181.
27. Шкарлет С. М., Маргасова В. Г., Акименко О. Ю., Сидоренко О. О. Організація обліку: практикум : навч. посіб. Чернігів : ЧНТУ, 2019. 486 с.
28. Скриньковський Р. М. Фінансовий стан підприємств: сутність, прийоми та методи проведення аналізу/ Скриньковський Р. М., Семчук Ж. В. //У номері. 2018. С. 201.
29. Слободян Н.Г. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах: методологія і практика/ Слободян Н.Г. //Економічний аналіз. 2018. Т. 18. №. 2. С. 239-245.
30. Слюсаренко В. Практикум з бухгалтерського обліку : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури 2017. 388 с.

31. Терещенко О. О., Павловський С. В. Удосконалення фінансового механізму антикризового управління підприємством. *Фінанси України*. 2019. №. 6. С. 108-123.
32. Титаренко О. С. Сутнісна характеристика фінансового стану підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2017. № 3 (54). С. 177–181.
33. Філімоненков О.С. *Фінанси підприємств*. К.: Ельга, Ніка–Центр, 2019. – 360с.
34. *Фінансовий облік : підручник* / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь та ін. Тернопіль.: ВПЦ «Економічна думка», 2017. 451 с.
35. Цал-Цалко Ю. С. *Фінансовий аналіз: підручник* / Ю. С. Цал-Цалко, Ю. Ю. Мороз, Л. А. Суліменко. – Житомир.:ПП «Рута», 2020. 609 с.
36. Чуприна Л. В. Матричне моделювання як інструмент стратегічного аналізу в системі стратегічного управлінського обліку. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 1(187). С. 409-417.
37. Шевчук С. Визнання та оцінка зобов'язань у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. *Бухгалтерський облік та аудит*. 2012. № 6. С. 18–23.
38. Шеремет О. О. *Фінансовий аналіз: [навч. посібник]* К.: Кондор, 2019. 458 с.
39. Яцишин Н. *Методика аналізу фінансового стану підприємства. Економічний аналіз: зб. наук. Праць*. Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо- поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету „Економічна думка”, 2018. Вип. 10. Ч. 4. С. 439–445.
40. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», затверджене наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-1314>.

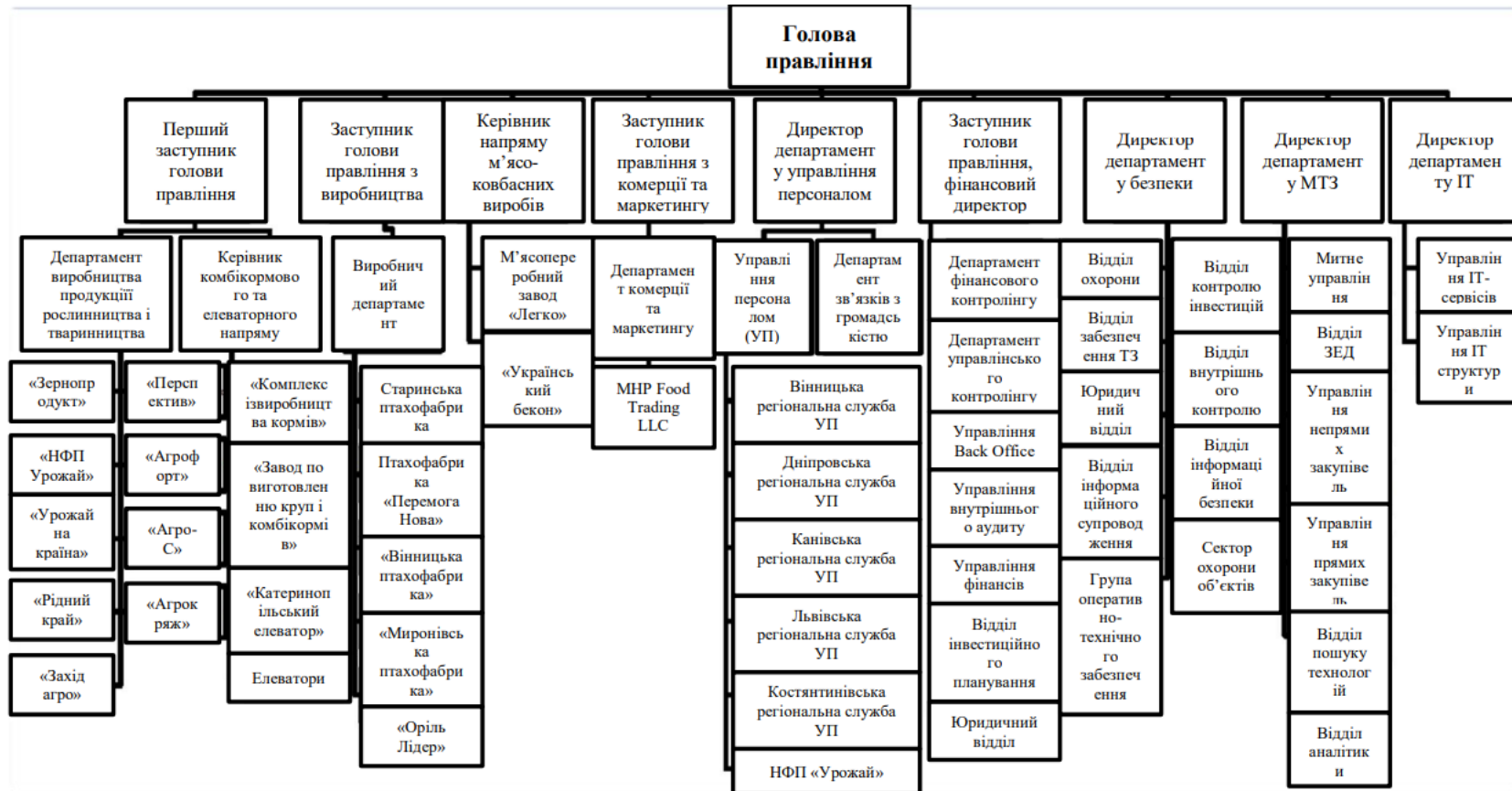
41. Наказ Міністерства фінансів "Про Примітки до річної фінансової звітності" від 29.11.2000 № 302 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00#Text>
42. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України від 23.09.1999 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 46-47, ст.403. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.
43. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України, затверджене наказом Міністерства фінансів України 27.09.2013 р. № 635 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13?lang=ru#Text>
44. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування, затверджене наказом Міністерства фінансів України 30.11.1999 р. № 219 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#n13>
45. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності. IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text
46. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). Запаси. IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text
47. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби. IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text
48. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 №73 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

49. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України 27.04.2000 р. № 92 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>.
50. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України 20.10.2099 р. № 92 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
51. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України 31.12.1999 р. № 318 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
52. Методичні рекомендації з планування обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом МАПУ № 132 від 18 трав. 2001 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
53. Методичні рекомендації з обліку запасів, наказ Мінфіну від 10.01.2007 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07#Text>
54. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, наказ Мінпромполітики від 09.07.2007 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07#Text>
55. Офіційна звітність ПрАТ Зернопродукт МХП URL: https://clarity-project.info/edr/32547211/finances?current_year=2022
56. Інновації МХП – Інновації задля сталого розвитку. Нефінансовий звіт. URL: <https://www.mhp.com.ua/library/file/nfr-ukr-final.pdf>.
57. Прес-реліз та будовані фінансові результати за 2021 рік. URL: <https://www.mhp.com.ua/library/file/press-release-12m-2018-ukr-fin.pdf> 37.
58. Скрипник М.І., Вигівська І.М., к.е.н. Облікова регламентація планування та калькулювання собівартості продукції на молокопереробних підприємствах. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку,

- контролю аналізу, Вип.1(22),2018. URL:<http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3278/37.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
59. Ткаченко Н.М. Історичний генезис понять «витрати» і «затрати»: обліково-економічний аспект. Ефективна економіка. 2015. № 9 URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4278>.
60. Бондаренко Н. М., Різченко Н. В.. Особливості обліку витрат і виходу продукції рослинництва / Журнал Економіка та держава №11/2019 URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2019/17.pdf

ДОДАТКИ

Додток А

Організаційна структура управління ПрАТ «Зернопродукт МХП»

**Витрати ПрАТ «Зернопродукт МХП» на інноваційну діяльність
за 2020-2022 рр.**

№ з/п	Вихідні дані, тис. грн.	2020	2021	2022
1	Витрати на дослідження розробки	9740	9450	10020
2	Витрати на технологічні інновації	15450	15860	16050
3	Поточні витрати на дослідження і розробки	5074	6040	6200
4	Капітальні витрати на дослідження і розробки	4666	3410	3820
5	Виручка від реалізації інноваційної продукції	45012	45850	46340
6	Витрати на технологічну діяльність	14584	15258	17658
7	Витрати на виробництво інновацій	20350	23658	25458
8	Капітальні витрати на технологічну діяльність	5766	8400	7800
9	Поточні витрати на технологічну діяльність	4253	4785	5005
10	Витрати на конструкторську діяльність	3793	4030	4576
11	Поточні витрати на конструкторську діяльність	1245	1352	1589
12	Капітальні витрати на конструкторську діяльність	2548	2678	2987
13	Витрати на організаційно-управлінську діяльність	1003	1243	1403
14	Поточні витрати на організаційно-управлінську діяльність	245	358	451
15	Капітальні витрати на організаційно-управлінську діяльність	758	885	952

Фінансова звітність ПрАТ «Зернопродукт МХП»
БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)
 31 грудня 2020-2022 рр. (в тисячах ГРН)

Актив	Код рядка	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2020
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	378 735	335 054	235 787
первісна вартість	1001	733 157	618 853	463 056
накопичена амортизація	1002	354 422	283 799	227 269
Незавершені капітальні інвестиції	1005	136 810	95 193	35 330
Основні засоби	1010	2 570 818	2 403 367	1 999 029
первісна вартість	1011	2 942 194	2 560 310	2 375 533
знос	1012	371 376	156 943	376 504
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	117 213	124 095	116 790
первісна вартість	1021	149 147	135 168	116 790
накопичена амортизація	1022	31 934	11 073	0
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	11 424.00	11 424	11 424
інші фінансові інвестиції	1035	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	48 507	64 471	68 891
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	18 013	15 054	12 950
Усього за розділом I	1095	3 281 520	3 048 658	2 480 201
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	3 847 533	4 850 026	2 238 545
Виробничі запаси	1101	1 091 282	601 991	184 864
Незавершене виробництво	1102	629 894	453 220	333 721
Готова продукція	1103	2 090 312	3 543 756	1 718 639

Товари	1104	36 045	251 059	1 321
Поточні біологічні активи	1110	395 435	252 466	196 653
Депозити перестрашування	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 328 448	662 345	1 682 059
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	417 457	471 642	56 453
з бюджетом	1135	11 783	15 394	25 531
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4 496 184	4 358 802	2 244 044
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	23 067	216	383
Готівка	1166	0	0	0
Рахунки в банках	1167	23 067	216	383
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	12 004
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	205 259	198 462	44 184
Усього за розділом II	1195	10 725 166	10 809 353	6 499 856
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	14 006 686	13 858 011	8 980 057

ПАСИВ

Пасив	Код рядка	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2020
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	31 715	31715	31715

Капітал у дооцінках	1405	0	0	0
Додатковий капітал	1410	1073318	1212865	839157
Резервний капітал	1415	4757	4757	4757
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	10542340	10378150	7198429
Усього за розділом I	1495	11652130	11627487	8074058
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1558	1 558	1558
Довгострокові забезпечення	1520	62311	45279	34919
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	62311	45 279.00	12 397
Усього за розділом II	1595	63869	46 837	36477
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0	0
товари, роботи, послуги	1615	495104	434611	244074
розрахунками з бюджетом	1620	11 932	14 989	122846
розрахунками зі страхування	1625	4567	2433	1857
розрахунками з оплати праці	1630	18479	12725	11692
за одержаними авансами	1635	1545285	1509198	370566
за розрахунками з учасниками	1640	0	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	25906	27764	29 700
Інші поточні зобов'язання	1690	189414	181967	88787
Усього за розділом III	1695	2290687	2 183 687	869522
Баланс	1900	14006686	13858011	8980057

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (СУКУПНИЙ ДОХІД)
за рік що завершився 31 грудня 2020 – 2022 рр. (в тисячах ГРН)

Стаття	Код рядка	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2020
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	7 940 755	5 960 985	4 300 428
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	5 602 582	3 820 506	3 843 803
Валовий: прибуток	2090	2 338 173	2 140 479	456 625
Інші операційні доходи	2120	889 056	2 500 799	1 123 657
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	866 749	2 475 478	1 104 475
Адміністративні витрати	2130	201 611	128 845	110 004
Витрати на збут	2150	375 555	141 397	191 476
Інші операційні витрати	2180	2 512 562	1 334 109	438 349
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	2 417 693	1 045 021	371 643
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	137 501	3 036 927	840 453
Інші фінансові доходи	2220	263	8	24
Інші доходи	2240	211 129	55 523	548 177
Фінансові витрати	2250	20	0	0
Інші витрати	2270	159 345	65 451	182 857
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	189 528	3 027 007	1 205 797
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	189 528	3 027 007	1 205 797

ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД
за рік що завершився 31 грудня 2020 – 2022 рр. (в тисячах ГРН)

Стаття	Код рядка	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2020
1	2	3	4	5
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-139 547	373 707	-183 232
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-139 547	373 707	-183 232
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-139 547	373 707	-183 232
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	49 981	3 400 714	1 022 565

ЗВІТ ПРО ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ
за рік що завершився 31 грудня 2020 – 2022 рр. (в тисячах ГРН)

Стаття	Код рядка	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2020
1	2	3	4	5
Матеріальні затрати	2500	5 659 200	3 194 813	2 587 731
Витрати на оплату праці	2505	620 339	493 730	476 803
Відрахування на соціальні заходи	2510	125 699	101 324	97 835
Амортизація	2515	323 053	333 619	370 973
Інші операційні витрати	2520	1 964 019	1 466 255	1 056 291
Разом	2550	8 692 310	5 589 741	4 583 633

РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ
за рік що завершився 31 грудня 2020 – 2022 рр. (в грн.)

Стаття	Код рядка	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2020
1	2	3	4	5
Середньорічна кількість простих акцій	2600	317 152 000	317 152 000	317 152 000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	317 152 000	317 152 000	317 152 000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0.60	9.54	3.80
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0.60	9.54	3.80
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0	0

**ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ (ЗА ПРЯМИМ МЕТОДОМ). РУХ
КОШТІВ У РЕЗУЛЬТАТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
за рік що завершився 31 грудня 2020 – 2022 рр. (в грн.)**

Стаття	Код рядка	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2020
1	2	3	4	5
Надходження від: Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	7 396 573	8 906 736	7 791 572
Повернення податків і зборів	3005	657	1 104	314
у тому числі податку на додану вартість	3006	139	139	0
Цільового фінансування	3010	6 462	5 717	5 212
Надходження від повернення авансів	3020	129 917	251 058	295 892
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	287	8	24
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	1 223	1 200	1 533
Надходження від страхових премій	3050	24	30	22
Інші надходження	3095	8 058 235	5 271 334	3 234 921
Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг)	3100	5 963 774	4 636 949	3 610 479
Праці	3105	514 118	407 610	400 031
Відрахувань на соціальні заходи	3110	130 110	106 038	103 624
Зобов'язань з податків і зборів	3115	326 068	571 976	311 000
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	8 625	255 583	29 077
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	317 443	316 392	281 923
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	46 742	229 942	1 244 659
Інші витрачання	3190	8 119 719	8 221 089	5 602 624
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	492 847	263 583	57 073

РУХ КОШТІВ У РЕЗУЛЬТАТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
за рік що завершився 31 грудня 2020 – 2022 рр. (в грн.)

Стаття	Код рядка	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2020
1	2	3	4	5
необоротних активів	3205	22 669	17 808	46 396
Надходження від погашення позик	3230	6 706	3 655	231
необоротних активів	3260	538 078	239 808	82 353
Витрачання на надання позик	3275	6 583	8 932	11 991
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-515 286	-227 277	-47 717

РУХ КОШТІВ У РЕЗУЛЬТАТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
за рік що завершився 31 грудня 2020 – 2022 рр. (в грн.)

Стаття	Код рядка	31.12.2022	31.12.2021	31.12.2020
1	2	3	4	5
Погашення позик	3350	36 856	36 856	0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-36 856	-36 856	0
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	-22 439	-550	9 356
Залишок коштів на початок року	3405	216	383	435
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	45 290	383	-9 408
Залишок коштів на кінець року	3415	23 067	216	383

«ДОГОВІРНІ УМОВИ ПОСТАВКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА НАДАННЯ ПОСЛУГ ЗЕРНОВИМИ СКЛАДАМИ»
(редакція від 27.09.2023 року)

1. УМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОСТАВКИ ТА ПРИЙМАННЯ-ПЕРЕДАЧІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

За погодженням сторін і відповідним вказанням у Договорі/Додатках до нього сторони обирають наступні умови здійснення поставки та приймання-передачі сільськогосподарської продукції, що є обов'язковими до виконання Сторонами:

1.1. «EXW»

1.1.1. Поставка Товару здійснюється Контрагентом у місці поставки. Базовою умовою поставки Товару за Договором є EXW, який тлумачиться Сторонами відповідно до Міжнародних правил щодо тлумачення термінів «Інкотермс» (в редакції 2010 року).

1.1.2. Товар передається Контрагентом і приймається МХП: - По кількості – згідно видаткових накладних; - По якості – згідно вимог Специфікації по якості та безпечності, а також згідно документа, що підтверджує якість Товару.

1.1.3. При виявленні невідповідності Товару по кількості/якості умовам даного Договору МХП має право відмовитись від прийняття Товару.

1.1.4. Товаросупровідні документи, які Контрагент зобов'язується надати МХП: - підписану Контрагентом видаткову накладну; - податкову накладну та/або розрахунок коригування до податкової накладної – виписані в момент виникнення податкових зобов'язань з ПДВ, в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації в єдиному реєстрі податкових накладних у порядку, визначеному чинним законодавством України.

1.1.5. Залікова і фізична вага Товару визначається згідно даних видаткових накладних, оформлених на підставі складських документів. Одиниця виміру Товару - тонна.

1.2. «DAP»

1.2.1. Поставка Товару здійснюється Контрагентом у місці поставки. Базовою умовою поставки Товару за Договором є DAP, який тлумачиться Сторонами відповідно до Міжнародних правил щодо тлумачення термінів «Інкотермс» (в редакції 2010 року) Моментом відвантаження Товару Контрагентом є його отримання МХП відповідно до пп.

1.2.2. Товар передається Контрагентом і приймається МХП: - По кількості – згідно результату переваження на вагах у місці поставки та відповідно оформленої видаткової накладної згідно умов Договору; - По якості – згідно вимог Специфікації по якості та безпечності за даними проведених лабораторних досліджень сертифікованою лабораторією у місці поставки, результати яких відображаються у відповідних ТТН.

1.2.3. Приймання Товару по кількості здійснюється МХП відповідно до товаро-транспортної накладної на Товар, оформленої згідно даного Додатку до Договору (далі - ТТН). Товар вважається переданим Контрагентом і прийнятим МХП за результатами переважування на вагах у місці поставки. У випадку, якщо при прийманні Товару визначиться невідповідність його фактичної кількості, даним зазначеним у ТТН на партію Товару, МХП має право відмовитися від прийняття такого Товару або прийняти Товар у меншій кількості шляхом проставлення відповідної відмітки у ТТН про прийняття Товару по кількості. У випадку прийняття Товару у меншій кількості, Контрагент зобов'язується направити видаткову накладну та здійснити реєстрацію податкової накладної на підставі даних ТТН, скоригованих МХП.

1.2.4. Приймання Товару за показниками якості, що встановлені у Специфікації по якості та безпечності, здійснюється на підставі даних лабораторних досліджень, що проводяться лабораторією по місцю поставки. Зараженість шкідниками і карантинними об'єктами не допускається, а якість Товару має відповідати базисним показникам (нормам), вказаним в Договорі та додатках до нього.

1.2.5. У випадку, якщо при прийманні Товару визначиться невідповідність якості Товару, вимогам Специфікації по якості та безпечності, МХП має право відмовитися від прийняття такого Товару шляхом проставлення відповідної відмітки у ТТН (додаткова відмітка по відношенню до відмітки про прийняття по кількості) або ініціювати дисконтування ціни на такий Товару у відповідності до даного до Договору.

1.2.6. Повідомлення про дисконтування ціни направляється представнику Контрагента на електронну адресу, що вказана у реквізитах Договору. Після отримання повідомлення про необхідність дисконтування ціни, Контрагент протягом 3-х (трьох) годин зобов'язаний або надати згоду на дисконтування, або повідомити про направлення свого представника для спільного відбору проб та складання Акту про невідповідність Товару. Вказане повідомлення Контрагент направляє уповноваженому представнику МХП на електронну адресу, що вказана в реквізитах Договору.

1.2.7. У випадку отримання згоди про дисконтування ціни від Контрагента, сторони погоджуються, що вихідними даними для дисконтування ціни, у зв'язку із невідповідністю Товару якісним характеристикам, передбаченим у Специфікації по якості та безпечності, є дані лабораторних досліджень, що проводяться лабораторією по місцю поставки.

1.2.8. У випадку непогодження із дисконтуванням, Контрагент, протягом 24 (двадцяти чотирьох) годин з моменту прибуття транспорту у місце поставки направляє свого представника на місце поставки для спільного відібрання проб згідно пп.

1.2.9. даного Додатку до Договору та складання Акту про невідповідність Товару по якості. За результатами складання акту про невідповідність Контрагент приймає рішення про повернення Товару або погоджується на умови дисконтування ціни про що у акті робиться відповідний запис. У разі відсутності представника Контрагента у зазначений строк, МХП має право скласти Акт про невідповідність Товару без участі представника Контрагента. Сторони погоджуються, що вихідними даними для дисконтування ціни у зв'язку із невідповідністю Товару якісним характеристикам, передбаченим у Специфікації по якості та безпечності, є дані, що фіксуються у Акті про невідповідність Товару.

1.2.10. У випадку прийняття Товару із дисконтованою ціною (за умов вказаних у пп. 1.2.7-1.2.9. даного Додатку до Договору) по даним МХП Контрагент зобов'язується направити видаткову накладну та здійснити реєстрацію податкової накладної на підставі отриманих від МХП даних про дисконтування ціни.

1.2.11. У випадку виявлення невідповідність Товару за кількістю/якістю, МХП має право не здійснювати оплату всієї кількості недопоставленого/неякісного Товару до моменту отримання та підписання видаткової накладної із даними, що відповідають: 1.2.11.1. даним, зазначеним у ТТН з урахування відмітки МХП за наявності; 1.2.11.2. даним лабораторних досліджень з урахуванням дисконтування ціни у порядку, визначеному даним Додатком до Договору.

1.2.12. Товаросупровідні документи, які Контрагент зобов'язується надати МХП: - підписану Контрагентом видаткову накладну; - належним чином оформлену товарно-транспортну накладну, відповідно до форми № 1-ТН з урахуванням вимог діючого законодавства, яка обов'язково повинна містити інформацію про вантаж, який

перевозився транспортним засобом при здійсненні трьох останніх перевезень згідно зразка розміщеного на сайті за наступним посиланням: <https://agro.mhp.com.ua/ru/contracts> - оригінал договору (при першій поставці); - податкову накладну та/або розрахунок коригування до податкової накладної – виписані в момент виникнення податкових зобов'язань з ПДВ, в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації в єдиному реєстрі податкових накладних у порядку, визначеному чинним законодавством України.

1.2.13. Залікова і фізична вага Товару визначається згідно реєстру про надходження зерна на особовий рахунок МХП. Одиниця виміру Товару - тонна.

АКТ

ПРИЙМАННЯ-ПЕРЕДАЧІ ТОВАРУ

м.Київ

«12»_09_2022 року

Цей Акт приймання-передачі Товару (надалі по тексту - «Акт») складений Сторонами згідно Договору №_123456789_ від «12» 09 2022 року (надалі – «Договір») між:

Товариством з обмеженою відповідальністю «_Зерноторг_», код ЄДРПОУ _364789426108_, місцезнаходження якого: м. _Черкаси_, вул. _Перемоги_, буд. _12_, надалі за текстом цього Акту - **«Покупець»**, та

Приватне акціонерне товариство «_Зернопродукт МХП_», код ЄДРПОУ 325472110154, місцезнаходження якого: м. _Київ_, вул. _Заболотного_, буд. _145_, надалі за текстом цього Акту - **«Постачальник»** склали та підписали даний Акт про наступне:

1. Відповідно до умов Договору №_123456789_ від «12» __09_ 2022р. Постачальник передав, а Покупець прийняв наступний Товар за адресою_м. Черкаси, вул._Полярна 27_:

№	Найменування Товару	Одиниця виміру	Кількість	Код Товару згідно УКТ ЗЕД	Вартість за одиницю, грн. без ПДВ	Вартість за одиницю, грн. з ПДВ	Загальна вартість товару, грн. без ПДВ	Загальна вартість товару, грн. з ПДВ
1	Пшениця	тони	2000	101100000	10000	11000	20000000	22000000

Загальна вартість: 20000000 грн ПДВ 2000000 грн. Загалом з ПДВ 22000000 грн.

2. Підписанням цього Акту Постачальник та Покупець підтверджують факт Поставки Товару на загальну вартість __22000000__ гривень, у тому числі ПДВ, відповідно до умов Договору № 123456789 від _12,09, 2022 р.

3. Цей Акт набуває чинності з дати його підписання уповноваженими представниками обох Сторін.

4. Акт укладений у двох оригінальних примірниках, по одному примірнику для кожної з Сторін, і є невід'ємною частиною Договору.

